

F1 5,3

Tilastokeskus

TILASTOTOIMEN KEHITYS 1988

**SELVITYS VALTION TILASTOTOIMEN KEHITYKSESTÄ VERRATTUNA
VALTION TILASTOTOIMEN KEHITTÄMISOHJELMAAN**

HELSINKI 1989

**Tilastokirjasto
Statistikbiblioteket**

ALKUSANAT

Tilastokeskuksen johtokunta on kokouksessaan 18.1.1989 käsitellyt ja hyväksynyt oheisen selvityksen valtion tilastotoimen kehityksestä 1988.

Selvitys on voimassa olevan valtion tilastotoimen kehittämishojelman toteutumista raportoiva asiakirja, jonka Tilastokeskus laatii siitä annetun asetuksen mukaan vuosittain valtiovarainministeriölle. Selvitystä varten tietoja on kerätty myös muilta valtion tilastovirastoilta ja näitä koskevista eri hallinnonalojen talous- ja toimintasuunnitelmista.

Selvityksen osa I noudattaa valtion tilastotoimen kehittämishojelman rakennetta. Osassa II tarkastellaan tilastollisen tietohuollon kannalta merkittäviä tietojärjestelmien kehittämishankkeita hallinnonaloittain ja esitetään niihin liittyvät, tilastotoimen näkökulmasta keskeiset kommentit ja toimenpide-ehdotukset. Hallinnonaloittaiset kannanotot on alustavina kommentteina hallinnonalojen toiminta- ja taloussuunnitelmista toimitettu valtiovarainministeriölle myös erikseen, joulukuussa 1988.

Tilastokeskus ottaa mielellään vastaan tätä selvitystä koskevia näkemyksiä ja huomautuksia.

Helsingissä tammikuussa 1989

Olavi E. Niitamo

Tapio Leppo

159422

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO.....	1
I SELVITYS VALTION TILASTOTOIMEN KEHITYKSESTÄ.....	1
YHTEENVETO.....	1
1. Yleiset toimintalinjat.....	2
1.1. Tietojen käyttöönsaattaminen.....	2
1.1.1. Nopeus.....	3
1.1.2. Julkaisutoiminta.....	4
1.1.3. Tilastotietokannat.....	4
1.1.4. Tietopalvelu, erityisselvitykset ja tutkimukset.....	6
1.1.5. Kirjasto.....	7
1.1.6. Tiedotus ja markkinointi.....	8
1.2. Käsitteiden, luokitusten ja tunnusjärjestelmien yhtenäis- täminen.....	8
1.2.1. Luokitukset.....	9
1.2.2. Käsitteet.....	10
1.2.3. Tunnusjärjestelmät.....	10
1.3. Tietojen yhteis- ja monikäyttö.....	11
1.3.1. Käyttö ja sen edistäminen.....	11
1.4. Kansainvälinen tilastoyhteistyö.....	12
1.4.1. Kansainvälinen vertailtavuus.....	13
1.4.2. Tilastotietojen kansainvälinen saatavuus.....	13
1.4.3. Euroopan yhdentymiskehitys.....	13
1.5. Tilastotoimen organisaatio.....	14
1.5.1. Työnjaon ja lainsäädännön kehittäminen.....	14
1.6. Tilastotoimen suhteet ympäristöönsä.....	16
1.6.1. Tiedonantajat.....	16
1.6.2. Tutkimustoiminta.....	17
1.6.3. Viranomaiset.....	18
1.6.4. Muu käyttö.....	18
2. Keskeiset tilasto- ja aineistokohtaiset kehittämiskohteet.....	19
2.1. Tulot, kulutus ja varallisuus.....	19
2.2. Työvoima ja tuotanto.....	20
2.2.1. Työvoima.....	20
2.2.2. Tuotanto.....	21
2.3. Ihmisten elinolot ja hyvinvointi.....	22
2.3.1. Elinolot ja hyvinvointi.....	22
2.3.2. Väestö- ja asuntolaskennat.....	23
2.4. Ympäristö.....	24
3. Valtion tilastotoimen kustannukset.....	25

II TIETOJÄRJESTELMIEN KEMITTÄMISEEN LIITTYVÄT KOMMENTIT JA

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET.....	26
Yleistä.....	26
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala.....	28
Sisäasiainministeriön hallinnonala.....	29
Ympäristöministeriön hallinnonala.....	32
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala.....	34
Työvoimaministeriön hallinnonala.....	35
Oikeusministeriön hallinnonala.....	36
Opetusministeriön hallinnonala.....	36
Valtiovarainministeriön hallinnonala.....	37
Liikenneministeriön hallinnonala.....	38
Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala.....	39

JOHDANTO

Valtioneuvosto vahvisti marraskuussa 1986 valtion tilastotoimen kehittämishojelman vuosille 1987-1991. Kukin tilastoja laativa tai muutoin valtion tilastotoimen piiriin kuuluva viranomainen toteuttaa ohjelmaa omassa toiminnassaan. Tilastokeskuksen tehtävänä on lisäksi ohjata ja valvoa tilastotoimen kehittämistä hyväksytyn ohjelman mukaisesti. Tilastokeskus toteuttaa tätä tehtävää yleisesti vuotuisilla ns. koordinoitukierroksen tapaamisilla ja laatii näiden sekä muiden selvitysten perusteella raportin ohjelman toteuttamisesta.

Nyt käsillä oleva selvitys on toinen voimassa olevan kehittämishojelman seuranta-asiakirja. Selvityksen rakenne on perustaltaan sama kuin viime vuonna: I osa noudattaa valtion tilastotoimen kehittämishojelman jäsentelyä ja II osassa esitetään eri hallinnonaloilla käynnissä oleviin kehittämishankkeisiin liittyviä, tilastotoimen kannalta keskeisiä kommentteja ja toimenpide-esityksiä. Tilastotoimen kustannuslaskenta uudistettiin v. 1987. Nyt esitetyt laskelmat noudattavat perusteiltaan viime vuotista tapaa ja ovat näin ollen keskenään vertailukelpoisia.

I SELVITYS VALTION TILASTOTOIMEN KEHITYKSESTÄ

YHTEENVETO

Tämä seurantakertomus on laajahko katsaus siihen, miten valtion tilastotoimen kehittämishojelmaa on toteutettu ja minkälaisia ovat tämänhetkiset kehittämisenäkymät. Yleisvaikutelmana voidaan todeta, että useimmilla kehittämishojelman painopistealueilla on edistytty vähintään tyydyttävästi, joskin on myös alueita joissa merkittävää edistystä ei ole tapahtunut. Siten kehittämishojelman painopisteajattelulla on ollut selvästi merkitystä tilastojen kehittämisessä. Myös muilla kuin tilasto- ja aineistokohtaisilla kehittämisalueilla on tapahtunut selvää kehitystä, jopa niin, että on alueita, joilla ei merkittävää edistystä enää ole odotettavissa. Tällaisia alueita ovat yritysten ja yhteisöjen tiedonantotaakan olennainen keventäminen kyselyjä ja kysyttäviä tietoja vielä vähentämällä, jota ei liene mahdollista tehdä vaarantamatta kansanta-

louden tilinpidon tietopohjaa. Samoin välilliseen tiedonkeruuseen on siirrytty siinä määrin kuin se on mahdollista, joten nykyisillä tilastoalueilla merkittävää edistystä tässä suhteessa ei ole odotettavissa. Em. seikkojen suhteen tiedonsiirtomuotojen kehittäminen tulee yhä tärkeämmäksi tehtäväksi tiedonkeruiden keventämiseksi.

Palvelualan tilastoinnin kehittämisessä verotusaineistojen tilastollinen hyödyntäminen on LY-tunnuksen käytön ohella vielä merkittävä hallinnollisen aineiston käytön lisäämisen alue.

Tämänhetkisten kehittämisnäkymien valossa erityisiä vaatimuksia tilastotoimelle asettavat nopeasti kehittyvän tietotekniikan suomat mahdollisuudet ja uhat tietojärjestelmien yhtenäisyyden kannalta, Euroopan taloudelliseen integraatioon liittyvät muutokset tilastotoimen kannalta (mm. tullitilastot ja palvelualat sekä luokitukset) sekä yhteistyön lisääminen niin tietojärjestelmien yhtenäistämisen, tilastotuotannon rationalisoinnin (mm. työnjakoyksymysten selkiinnyttäminen) kuin tilastotuotannon relevanssinkin kannalta. Positiivisen kehityksen turvaamiseksi tarvitaan myös jatkossa koordinoinnin välineitä. Tässä mielessä tilastotoimen lainsäädännön kehittäminen ja kehittämisohjelma ja sen edelleen kehittäminen ovat avainasemassa. Kehittämisohjelma on nykyisin ainoa asiakirja, jossa tarkastellaan kaikkia tilastotoimen keskeisiä hankkeita sisältöorientoituneesti.

1. Yleiset toimintalinjat

1.1. Tietojen käyttöönsaattaminen

Kehittämisohjelmassa korostetaan toisaalta tuotettavien tietojen valmistumisnopeutta, toisaalta käyttöönsaaton nopeutta ja -monipuolisuutta. Seuraavassa käsitellään nopeuden ohella käyttöönsaattomuodoista julkaisutoimintaa, palvelutietokantojen kehittämistä, tietopalvelua ja erityisselviktyksiä, kirjastoa, tiedotus- ja markkinointitoimintaa sekä asiakkaille suunnattua käyttäjäkoulutusta.

1.1.1. Nopeus

Tilastotiedon valmistumisnopeuden mittarina pidetään yleensä tuotantoaikaa eli aikaa tilastoajanjakson päättymisen ja julkaisun ilmestymisen välillä. Tämä on kuukausitilastoilla keskimäärin 1,5 kuukautta, neljännesvuositilastoilla 3-4 kuukautta ja vuositilastoilla vajaasta vuodesta kahteen vuoteen, riippuen perusaineiston keruutavasta ja aineiston koosta. Keskimäärin tuotantoajoissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Merkille on kuitenkin pantava eräiden sisäasiainministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön vuosijulkaisujen useaan kymmeneen viikkoon kasvaneet tuotantoviiveet. Samoin merkittäviä viiveiden kasvuja ilmenee sosiaaliviraston koko tilastotuotannon sekä lääkintöhallituksen eräiden tilastojulkaisujen osalta. Samanaikaisesti muiden tilastoviranomaisten kuin Tilastokeskuksen tilastotuotannossa on tapahtunut yleistä painopisteen muutosta suhdanneluonnollisista kuukausi- ja neljännesvuositilastoista vuositilastoihin.

Tilastokeskuksessa tuotantoaikoja on pyritty lyhentämään mm. tuotantomenetelmäkehittämisellä; eräajoympäristössä olleita systeemeitä on hajautettu, jolloin tuotantovaiheita (koodaus ja tallennus) on voitu yhdistää. Samoin tuotantomenetelmiä uudistettaessa on uudet systeemit rakennettu tietokantasovelluksina. Muut tilastovirastot käyttävät edelleen pääasiassa VTKK:n palveluksia, joskin niin Tilastokeskuksessa kuin muissakin virastoissa pienempien aineistojen käsittelyä on siirretty mikroille. Viime mainitut uudistukset hidastavat uudistusvaiheessa tuotantoaikoja, joten hyödyt saadaan laajamittaisesti vasta uudistusten toteuduttua. Myös muutokset itse ilmiöalueessa vaikuttavat hidastavasti, koska vastaavat muutokset joudutaan tekemään tietojenkäsittelysysteemeihin.

Eräissä tapauksissa Tilastokeskuksen julkaisujen laatiminen on siirtynyt suhteellisen pitkälle tilastointiajanjaksosta esim. maksullisten sitoumusten vuoksi. Näin on tapahtunut mm. elinolutkimuksen julkaisun ja väestölaskentajulkaisujen kohdalla.

Julkaisuvaihetta on nopeutettu laatimalla nopeasti tuotettavia ennakkojulkaisuja. Samoin Tilastokeskus kuin eräät muut tilastoviranomaiset ovat hankkineet julkaisujen taitto-ohjelmia. Myös taitto-ohjelmien käytöstä nopeushyötyjen saaminen ajoittuu myöhem-

mäksi koulutusvaiheen vuoksi. Julkaisujen painovaihe on yleisesti nopeutunut, mikä johtuu sekä Valtion painatuskeskuksen palvelun parantumisesta että yksityisten kirjapainojen käytön lisäämisestä.

1.1.2. Julkaisutoiminta

Tietotekniikan kehittymisestä huolimatta julkaisut ovat edelleen tärkeä tapa välittää tilastotiedot käyttäjille. Tilastokeskus on jatkanut julkaisutuotantonsa uudistamista. Rakennetta on selkeytetty, analyysiä ja tutkimuksellista otetta lisätty ja havainnollisuutta parannettu. Julkaisujen ulkoasu on uudistettu yhtenäisen linjan mukaiseksi, ja tuotantotekniikkaa on uudistettu. Yhä suurempi osa laajoista, yksityiskohtaisista tilastotaulukoista toimitetaan asiakkaille julkaisuista erillisinä taulukkopaketteina.

Tilastokeskus on ottanut käyttöön uuden tilastojulkaisujen sarjajaon. Osa vanhoista julkaisusarjoista on korvattu uudella tilastojen kansainväliseen aiheuokitukseen perustuvalla sarjajaolla. Eräät muut tilastovirastot ovat jo tulleet mukaan uuteen sarjajakoon, jonka ulottamista koko tilastotoimeen jatketaan v. 1989.

Tilastokeskus on lisännyt julkaisujensa myyntiä ja vakiinnuttanut ilmaisjakelun melko suppealle tasolle. Muut tilastovirastot ovat edelleen säilyttäneet julkaisujensa laajan ilmaisjakelun.

1.1.3. Tilastotietokannat

Kertomusvuoden aikana Tilastokeskus, maatilahallitus, asuntohallitus ja Valtion tietokonekeskus yhtenäistivät tilastotietokantansa FINSTAT-tietojärjestelmäksi (aiemmin TTJ). Samalla muutettiin käyttöehtoja ja veloitusperusteita siten, että käyttömahdollisuuden saa yhdellä sopimuksella kaikkiin järjestelmän sisältämiin tietoihin.

Tilastokeskuksen tavoitteena on tilastotoimen yhtenäistämismahdollisuutensa nojalla saada mahdollisimman monet tilastovirastojen tietokantaratkaisut yhteensopiviksi FINSTAT-järjestelmän kanssa. Täten suomalaisilla tilaston käyttäjillä olisi mahdollisuus saada tarvitsemansa tiedot yhdestä online-

järjestelmästä ja viime vuosina nopeasti kehittynyt elektroninen tiedonsiirto Suomen ja kansainvälisten järjestöjen välillä voidaan rakentaa yhden tietojärjestelmän varaan.

Tämän tavoitteen mukaisesti liikenneministeriön ja Tilastokeskuksen yhteinen työryhmä teki ehdotuksen liikennetietokannan kehittämiseksi FINSTAT-järjestelmään. Syksyllä 1988 tullihallitus ja Tilastokeskus aloittivat kehitystyön, jonka päämääränä on TULLI-tietokannan tietoteknisten ratkaisujen muuttaminen yhteneväisiksi FINSTAT:in kanssa.

OECD:n ja Suomen välistä elektronista tiedonvaihtoa varten OECD:lle rakennettiin oma käyttöliittymä aikasarjatietokantaan (ASTIKA/FINSERIES), josta OECD saa tietonsa Main Economic Indicators-julkaisuunsa. Tarkoitusta varten tietokantaa laajennettiin mm. Teollisuuden Keskusliiton kanssa tehdyn sopimuksen nojalla suhdanneodotuksia kuvaavilla suhdannebarometritiedoilla.

Teknologian kehittämiskeskuksen tekoäly-ydinprojektissa aloitettua Aikasarja-asiantuntijan kehittämistyötä jatkettiin ja luovutettiin se ns. beeta-testiin eräisiin organisaatioihin. Järjestelmä on ollut koekäytössä myös Oulun Tietomaassa ja Tiedekeskussäätiössä.

Tilastokeskuksessa tietokantatoiminta on rahoitettu pääosin maksullisen palvelutoiminnan momentilta. Toiminnasta saadut tulot kattavat FINSTAT-järjestelmän ylläpidosta aiheutuvat menot. Kehittämistoiminta ja kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen ovat luonteeltaan infrastruktuuri-investointeja, jotka tulisi voida turvata normaalin tulo- ja menoarvion kautta. Todettakoon, että FINSTAT-järjestelmän tiedontuottajista Tilastokeskus on tällä hetkellä ainoa, joka perii järjestelmän käytöstä maksuja.

Tilastokeskuksen ja VM:n järjestelyosaston toimesta alunperin kehitetty julkinen tekstitietopankki Rekisterirekisteri (RERE) päivitettiin. Päivityksen yhteydessä rekisteriä laajennettiin koeluontoisesti maanmittaushallituksen paikkatietojen yhteiskäyttöprojektin (LIS/PATY) tarvitsemilla paikannustiedoilla. RERE ei ole täyttänyt siihen asetettuja toiveita ja sen käyttö on ollut verraten vähäistä. Mm. valtiovarainministeriön järjestelyosasto teki syksyllä 1988 rekisterien tietosisältöön kohdistuvan erillisen tiedustelun, joka valtionhallinnon rekisterien osalta oli osin päällekkäinen RERE:n

kanssa. Kertomusvuoden aikana mm. rekisterihakemistoihin liittyviä asioita on käsitelty FINSTAT-, LYHDE-, LIS-, KUNTIKA- ja RERE-järjestelmien yhteyksiä tutkineessa työryhmässä. Työryhmän määräaika päättyy kertomusvuoden lopussa, jonka jälkeen raportti siinä esitettyine suosituksineen lähetetään lausuntokierrokselle.

1.1.4. Tietopalvelu, erityisselvitykset ja tutkimukset

Tilastoviranomaisen tietopalvelu tapahtuu pääasiansa puhelimitse asianomaisesta tilastoyksiköstä tai toimittamalla julkaisuja tai kopioita tarvitsijoille. Puhelimitse annettava asiantuntijapalvelu on kaikilla tilastoviranomaisilla ilmaista. Tilastokeskuksen osalta puhelinpalvelun volyyymi on nykyisin noin 6 000 puhelua kuukaudessa. Merkittävä osa näistä on indeksitiedusteluja, joita on pyritty ohjaamaan automaattiseen puhelinvastajaan, mutta myös asiantuntemusta edellyttävien puhelujen määrä on lisääntynyt. Osittain puhelimitse tapahtuvaa tietopalvelua on pyritty keskittämään Tilastokeskuksessa toimivaan tilastoalan keskuskirjastoon, mutta kasvava määrä tiedusteluja suuntautuu myös tilastoyksiköihin. Tilastokeskus on myös pyrkinyt monipuolistamaan tietopalveluaan; uusina muotoina ovat tulleet mukaan palvelu kirjeitse, konsultointi sekä käsite- ja luokitusneuvonta.

Asiakkaiden toimeksiannosta tehtäviä erityisselvityksiä tai rekistereihin liittyvää maksullista toimintaa lienee vain muutamilla tilastoviranomaisilla: Tilastokeskuksen lisäksi tullihallituksella, maanmittaushallituksella sekä tie- ja vesirakennushallituksella. Kattavaa tietoa asiasta ei ole. Tilastokeskuksessa maksullisia ovat paitsi edellä käsitellyt julkaisutoiminta ja palvelutietokannat, myös asiakkaiden toimeksiannosta tehdyt erityisselvitykset ja haastattelupalvelut sekä asiakkaille suunnattu käyttäjäkoulutus tilastojen käytöstä tiedonlähteenä. Tilastokeskus myy myös yritysrekisterin ja oppilaitosrekisterin nimi- ja osoitetietoja.

Maksullisen palvelun osuus Tilastokeskuksen toiminnasta on ollut jatkuvasti kasvamaan päin. Vuonna 1987 maksullisen toiminnan osuus viraston budjettimenoista oli 10%. Tilastokeskuksessa on kertomusvuonna selvitetty maksullisen toiminnan periaatteet ja sen suhde budjettirahoitukseen toimintaan sekä

hyväksytyt markkinointiperiaatteet. Tilastokeskuksen maksuasetusta muutettiin 1.2.1988. Muutoksessa tarkistettiin tutkimuksen ja yhtenäistämistoiminnan hinnoittelua. Tilastokeskuksessa on pyritty monipuolistamaan myös välineitä, joilla tietopalvelua toteutetaan. Käyttäjien tietojenkäsittelymenetelmien kehittyessä yhä useammin tiedot toimitetaan mg-nauhoina tai levykkeinä paperitulosteiden sijasta.

1.1.5. Kirjasto

Tilastokirjaston tietopalvelutoiminnan edellytysten takaamiseksi kirjastossa kehitettiin toimintaa vuodenvaihteessa valmistuneen tietojenkäsittelyn kehittämissuunnitelman mukaisesti: ListStat-tietokannan painopiste siirrettiin yhteisluetteloinnista tiedonhakuun ja paikantamiseen, jotta saataisiin joustavampi käytäntö tiedon rekisteröintiin.

Kirjaston luettelointikäytäntö ja julkaisutuotanto uudistettiin. Tuotettiin kaksi bibliografiaa: Tilastokeskuksen julkaisut 1980-1987 ja Valtion tilastojulkaisut 1980-1987. Kirjasto on vastannut myös Tilastokeskuksen julkaisu-uudistukseen liittyvien kansallisten ISSN-numeroiden antamisesta uusille julkaisusarjoille. ISSN-numeroiden avulla Tilastokeskuksen sarjajulkaisut ilmoitetaan kansainväliseen ISDS-julkaisurekisteriin.

Arkistoaineiston käytön tehostamiseksi tuotettiin atk-avusteinen arkistoluettelo-ohjelma. Arkistoluettelon tallentaminen järjestelmään on aloitettu. Arkistosääntöä ei ole saatu tehdyksi kertomusvuoden aikana. Valtionarkisto on antanut lisäaikaa v. 1989 loppuun saakka.

Voimavaroja ei ole riittänyt tietoaineistojen järjestelmälliseen kehittämiseen. Myöskään kirjaston kannalta tärkeä rationalisointihanke, liittymisen tieteellisten kirjastojen yhteiseen kirjastojärjestelmään, ei ole edennyt edes liittymisen ajankohdan selvittämiseen opetusministeriössä.

1.1.6. Tiedotus ja markkinointi

Kehittämishjelmassa kehoitetaan tilastoviranomaisia edistämään tilastojen tuntemusta mm. lisäämällä tilastoista tiedottamista ja tilastotuotteita markkinoimalla. Samoin tilastoviranomaisten tulee tuottaa havainnollista ja käyttövalmista kansalais-tietoa tilastoista sekä lisätä tilastojen tuntemusta ja käyttöä edistävää koulutusta.

Traditionaalisin tapa tiedottaa tilastoista ovat lehdistötiedotteet. Näitä tuottavat lähes kaikki tilastoviranomaiset. Lisäksi Tilastokeskuksen kirjasto, jossa ovat koko valtion tilastotoimen tilastot, julkaisee Uutuustiedotetta. Laajalle käyttäjäkunnalle tarkoitettujen erilaisten ns. taskutilastojen julkaiseminen eri aloilta on lisääntynyt. Tilastokeskus uudisti kertomusvuonna myös tilastopajaan. Sen suosio ylitti odotukset, joten vuoden 1989 alussa joudutaan ottamaan uusintapainos. Tilastokeskus teki myös sopimuksen tilastotietojen toimittamisesta teksti-TV:hen.

Valtion tilastovirastoista vain Tilastokeskuksella on tilastotietojen, julkaisujen ja tilastoasiantuntemuksen aktiivista markkinointia. Samoin Tilastokeskus on kehittänyt erilaisille asiakasryhmille koulutuspaketteja, joissa esitellään tilastojen käyttömahdollisuuksia ja pyritään lisäämään asiakkaiden asiantuntemusta tilastojen käyttäjinä. Aluepalvelun kehittämisen yhteydessä on ryhdytty järjestämään eri puolilla Suomea tiedotus- ja koulustilaisuuksia sekä kartoittamaan asiakkaiden tietotarpeita. Messut ja näyttelytoiminta sekä eri ammattialojen tapahtumiin osallistumiset, samoin eri käyttäjäryhmille suunnatut asiakaspäivät ja tilastojen ns. avoimet ovet ovat vakiintuneet osaksi markkinointia. Tilastokeskus myös kustantaa omat julkaisunsa ja vastaa näiden myynnistä. Muiden tilastovirastojen julkaisujen myynnistä vastaa Valtion painatuskeskus.

1.2. Käsitteiden, luokitusten ja tunnusjärjestelmien yhtenäistäminen

Kehittämishjelmassa Tilastokeskuksen edellytetään yhtenäistävän tilastoissa sovellettavia käsitteitä, luokituksia ja tunnusjärjestelmiä sekä tarjoavan tähän mahdollisuudet tuottamalla ja saattamalla käyttöön tarpeelliset standardit sekä perustamalla tietokantoja.

1.2.1. Luokitukset

Ammattiluokitus ja toimialaluokitus uudistettiin vuonna 1987. Kertomusvuonna luokituksia on otettu asteittain käyttöön. Uudistetun ammattiluokituksen ovat ottaneet käyttöön mm. tulonjakotilasto ja työvoimatutkimus vuoden 1988 alusta sekä työterveyslaitoksen ASA-rekisteri.

Toimialaluokitus on tilastotoimen yleisimmin käytetty ja laajimmalle levinnyt luokitusstandardi. Tilastokeskuksessa tehdyn selvityksen mukaan sitä käytetään noin 30 eri tilastosysteemissä ja yli 50 hallinnollisessa systeemissä julkisella sektorilla. Tilastokeskuksen tilastoista ensimmäisenä uudistetun toimialaluokituksen ottivat käyttöön yritysrekisteri, tilastovuodesta 1986 ja tulonjakotilasto sekä alueellinen työssäkäyntitilasto vuoden 1987 aineistosta lähtien. Muut perustilastot ottavat sen käyttöön asteittain vuodesta 1988 tai 1989 lähtien. Myös muut tilastovirastot, joissa toimialaluokitus on käytössä, ovat ottaneet tai aikovat siirtyä uuden toimialaluokituksen käyttöön.

Eri luokitusten käytön helpottamiseksi laadittiin kertomusvuonna myös vanhan (1979) ja uuden (1988) toimialaluokituksen sekä uuden toimialaluokituksen ja kansainvälisen toimialaluokituksen (ISIC-68) väliset muunnosavaimet. Samoin valmistettiin muunnosavaimet uudistetun koulutusluokituksen (31.12.1986 -mukainen) ja kansainvälisen koulutusluokituksen (ISCED) välille. Oppilaitosluokituksen tehtiin peruskorjaus keskiasteen koulu-uudistuksen vuoksi.

Valtion ja kuntien meno- ja tulolajiluokitus julkaistiin vuonna 1988. Se perustuu julkisen talouden luokituslautakunnan aiemmin tekemään esitykseen.

Tullihallitus on ottanut käyttöön uudistetun tavaraluokituksen (ns. Harmonoitu nimikkeistö) tullitoiminnassa vuoden 1988 alusta. Myös teollisuustilasto ottaa uuden luokituksen käyttöön tilastovuodesta 1988 lähtien.

Hallinnollisten jakojen monilukuisuus ja erilaisuus vaikeuttavat hallinnollisten aineistojen käyttöä ainakin liikenteen ja terveydenhuollon alueilla. Viime mainitun kohdalla on tosin eräitä piirijakoja poistettu ja sairaalapiirijakoa uudistettu, mikä parantaa hieman tilannetta. Tilastokeskuksessa on

tehty selvitystyötä myös kuntapohjaisten aluejakojen yhtenäistämiseksi ja erilaisten aluejakokriteerien käytön rationalisoimiseksi.

Tilastokeskuksessa on jatkettu luokitustietokantojen kehitystyötä. Tietokantaan on viety keskeiset standardiluokitukset, mm. koulutusluokitus sekä uudistetut ammatti- ja toimialaluokitukset eri mittaisina ja -kielisinä versioina. Luokitustietokannasta voidaan helposti tuottaa asiakkaan tarpeisiin erilaisia konekielisiä versioita standardiluokituksista, hakemistoista ja luokitusten välisistä avaimista. Konekielisten luokitustiedostojen myynti ulkopuolisille asiakkaille onkin lisääntynyt oleellisesti. Näin tilastotoimen keskeisiä luokitusstandardeja saadaan yhä lisääntyvässä määrin käyttöön eri systeemeihin.

Kansainvälinen työjärjestö ILO on 14. tilastokongressissaan hyväksynyt uudistetun kansainvälisen ammattiluokituksen (ISCO-88). Se vahvistettiin ILO:n hallituksen toimesta vuonna 1988.

YK:n tilastokomissio hyväksynee seuraavassa kokouksessaan keväällä 1989 uudistetun kansainvälisen toimialaluokituksen (ISIC, Rev. 3) ja uuden tavaroiden ja palvelusten yleisen hyödykeluokituksen (ns. CPC).

Luokitusten käyttöä edistävää asiakaskoulutusta on lisätty voimakkaasti.

1.2.2. Käsitteet

Omistusasuntojen mittaamista kuluttajahintaindeksissä muutettiin vuoden 1988 alusta. Uusi mittausmenettely kuvaa paremmin omistusasuntojen todellisia asumiskuluja.

1.2.3. Tunnusjärjestelmät

Liike- ja yhteisötunnuksen yleinen käyttö ei ole toteutunut. Valtiovarainministeriön johdolla toiminut työryhmä sai vuoden 1987 loppupuolella valmiiksi raportin "Liike- ja yhteisörekisterijärjestelmän kehittäminen". Raportin jatkotyönä valmistui kertomusvuonna luonnos hallituksen esitykseksi laiksi verohallinnon antamien liike- ja yhteisötunnusten luovuttamisesta yleiseen käyttöön.

1.3. Tietojen yhteis- ja monikäyttö

Kehittämishjelmassa edellytetään tilastotuotannon perusaineistona käytettävän mahdollisimman paljon muussa yhteydessä hankittavia tietoja, jotta moninkertaista tiedonkeruuta voidaan vähentää ja näin rationalisoida tilastotuotantoa. Jotta yhteiskäyttöä voidaan edistää, pitää yksiköiden määrittelyä ja käytettyjä tunnuksia sekä käsitteitä ja luokituksia kehittää yhteensopiviksi tilastotoimen vaatimusten kanssa. Lisäksi edellytyksenä on riittävä peittävyys ja laatutaso. Esimerkiksi lääkintöhallituksen ylläpitämä laaja sairaaloiden poistoilmoitusrekisteri on tähän asti palvellut pääasiassa eri sairauksien tutkijoita, mutta voidaan nyt hyödyntää myös laajemmin tilastollisiin tarkoituksiin, kun lääkintöhallitus on parantanut rekisterin peittävyys- ja laatukselle.

1.3.1. Käyttö ja sen edistäminen

Tilastokeskuksessa valmistui kertomusvuonna raportti tuotannossa käytettyjen rekistereiden laadusta ja käytöstä. Raportin mukaan hallinnollisten aineistojen, erityisesti keskeisten perusrekistereiden, laadun turvaaminen ja laadunvalvonnan menettelytapojen kehittäminen yhdessä rekisterinpitäjien ja Tilastokeskuksen kesken on tarpeen aineistojen tilastollisen käytettävyyden parantamiseksi. Lisäksi kartoitettiin tietojenkeruun nykytilaa mm. sen selvittämiseksi, mikä on hallinnollisten ym. aineistojen eli välillisen tiedonkeruun osuus kaikesta tietojenkeruusta. Selvityksessä todettiin, että hallinnollisten rekistereiden ja lomakeaineistojen käyttö tietotuotannossa on jo kasvanut niin suureksi, ettei nykyisen tilastotuotannon kattamalla alueella ole näköpiirissä enää olennaisia siirtymiä kohti välillistä tiedonkeruuta.

Muiden valtion tilastoviranomaisten tilastotuotanto perustuu pääosin niiden itse tuottamien ja ylläpitämien hallinnollisten aineistojen ja rekistereiden käyttöön. Näiden aineistojen yhteis- ja monikäytön hyödyntämisen mahdollisuudet testataan käytännössä usein vasta, kun jokin toinen viranomainen ryhtyy niitä tilastollisesti hyödyntämään.

Ns. koordinoitukierroksella esiin tulleiden seikkojen perusteella näyttää siltä, että valtion hallinnossa on koko ajan syntymässä lukuisa joukko

erilaisia rekistereitä, jotka pääasiassa palvelevat ko. viranomaisen omaa toimintaa, mutta joita mahdollisesti voitaisiin hyödyntää myös tilastollisiin tarkoituksiin (esimerkkinä opetus- ja kulttuuritoimi). Tämä asettaa tilastotoimen koordinoinnille erittäin suuria vaatimuksia ja haasteita, jotta tilastollista merkitystä omaavia rekistereitä pystyttäisiin riittävässä määrin yhtenäistämään ja saamaan tilastollisesti hyödynnetyksi. Ilmeistä siten on, että päinvastaisista ponnisteluista huolimatta kovin laajasti ja nopeita tuloksia päällekkäisen tiedonkeruun purkamisen ja tietojen yhteis- ja monikäytön alueella ei tulla saavuttamaan. Oman lisänsä kyseiseen ongelmaan tuo tietojenkäsittelylaitteiden ja ohjelmistojen kirjavuus, johon sekä valtion tilintarkastajat että myös julkinen sana ovat kiinnittäneet huomiota.

Aiemmin mainitun julkisen LY-tunnuksen saaminen yleiseen käyttöön rationalisoi omalta osaltaan tilastotoiminta ja koko valtionhallinnon tietoaineistojen järkevää käyttöä sekä vähentäisi yrityksille kohdistuvaa tiedonantorositusta.

Henkilörekisterilaki astui voimaan vuoden 1988 alussa. Toistaiseksi sen kaikkia vaikutuksia ei ole nähtävissä. Tilastotoimen kannalta positiivisena voidaan kuitenkin pitää sitä, että se omalta osaltaan selkiinnyttää henkilötietoja sisältävien rekistereiden koordinoimista ja näiden yhteiskäyttöön liittyviä pelisääntöjä.

1.4. Kansainvälinen tilastoyhteistyö

Kehittämisohjelman mukaan tilastoviranomaisten tulee osallistua aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön ja edistää eri maiden tilastotietojen saata- vuutta ja kansainvälistä vertailtavuutta. Tilastokeskuksen tulee koordinoida muiden tilastovirastojen kansainväliseen yhteistyöhön osallistumista.

Kertomusvuonna kansainvälinen yhteistyö on edelleen voimistunut ja paineet sen lisääntymiseen myös jatkossa ovat suuret. Konkreettisesti kasvu ilmenee mm. kansainvälisten kokousten, vierailujen, tiedustelujen ja kirjeenvaihdon määrän kasvuna.

1.4.1. Kansainvälinen vertailtavuus

Suomi on osallistunut keskeisten taloudellisten tietojen - ennen kaikkea bruttokansantuotteen - vertailtavuuden lisäämiseen tähtäävään YK:n ICP-projektiin ja vastaavaan OECD:n PPP-hankkeeseen. Edelleen on jatkettu kansantalouden tilinpitojärjestelmien yhteensovittamistyötä markkinatalous- ja suunnitelmatalousmaissa. Tietojenkäsittelyyn liittyvissä YK:n kehittämishankkeissa on myös oltu aktiivisesti mukana.

1.4.2. Tilastotietojen kansainvälinen saatavuus

Kansainvälisten järjestöjen tiedusteluihin vastamiseen käytetään runsaasti tilastoviranomaisten voimavaroja. Pyrkimyksenä on ollut tiedustelujen koordinointi järjestöjen kesken ja siirtyminen automaattisiin siirtoyhteyksiin tai konekieliseen tiedonsiirtoon. Pisimmälle on edistytty OECD:n osalta, jonka kanssa ollaan siirtymässä suoraikäyttöiseen menettelyyn kummankin osapuolen tietokantojen käytössä. Myös ECE on kehitellyt elektronista tiedonsiirtoa varsin pitkälle.

Kertomusvuonna Tilastokeskus teki selvityksen sille osoitetuista kansainvälisistä kyselyistä. Niiden määrä sekä vastaamisen vaatima työaika osoittautui oletettua huomattavasti suuremmaksi. Vastaamisen rationalisoimiseksi on käynnistetty 18 toimenpidettä, joiden yhteisvaikutuksen toivotaan ainakin jossakin määrin helpottavan vastaustaakkaa.

Tilastokeskuksen kirjasto on jatkanut vaihtosuhteiden solmimista ja muutenkin kehittänyt kansainvälisten tietojen saatavuutta Suomessa.

1.4.3. Euroopan yhdentymiskehitys

Euroopan yhteisöjen (EC) yhdentymiskehitys on herättänyt laajalti huolta EC:n ulkopuolisissa maissa, eikä vähiten näistä Euroopan markkinatalousmaissa. Kertomusvuonna on asia noussut tilastotalallakin keskeiseksi kansainväliseksi keskustelunaiheeksi. EFTA-maiden ja EUROSTAT:in tilastopäälliköt pitivät Ruotsin aloitteesta marraskuussa kokouksen, jossa pohdittiin yhdentymisprosessin vaikutuksia tilastotoimeen.

Yhteistyö eri aloilla tulee edellyttämään paikoit-
tain nykyistä yksityiskohtaisempaa ja vertailukel-
poisempaa tietoa. On oletettavaa, että yhteistyöso-
pimukset EC:n kanssa tullaan tekemään EC:n tieto-
vaatimusten pohjalta. Mikäli yhteistyö edellyttää
lainsäädännöllisiä muutoksia, saattavat muutostar-
peet vaikuttaa jopa joidenkin tilastoalan perusteis-
siin. EFTA-maiden ja EC:n tilastoalan yhteistyö
aloitetaan ulkomaankauppaa ja palveluita sivuavista
tilastoista. Ylipäänsä EFTA/EC-yhteydenpitoa tii-
vistetään. Luontevimmin tämä käy ECE:n ja OECD:n
asiantuntijakokousten yhteydessä. Tilastokeskus on
sisällyttänyt vuoden 1989 toimintasuunnitelmaan
selvityksen Suomen ja EC:n luokitusten välisistä
eroista.

1.5. Tilastotoimen organisaatio

Valtion tilastotuotanto tapahtuu Tilastokeskukses-
sa, ellei tätä tehtävää ole joiltakin osin annettu
muulle viranomaiselle. Valtion tilastotuotannon
tapahtuessa muualla kuin Tilastokeskuksessa, Tilas-
tokeskuksella on oikeus ja velvollisuus koordinoi-
tiin, ohjaukseen ja valvontaan. Kehittämishjelma
velvoittaa Tilastokeskusta ja muita tilastoviran-
omaisia lisäämään yhteistoimintaa virallisen tilas-
totuotannon tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisäämi-
seksi. Samoin tulee kehittää tilastotoimen työnja-
koa ja lainsäädäntöä. Seuraavassa tarkastellaan
työnjako- ja lainsäädäntökysymyksiä. Yhteistoimin-
taa käsitellään luvussa 1.6.

1.5.1. Työnjaon ja lainsäädännön kehittäminen

Valtion tilastotuotanto on käytännössä varsin
hajautettua (ks. kustannukset kohta 3. sekä liite
1). Viime vuosina on Tilastokeskukselle tullut
useita esityksiä uusien tilastojen laatimisen
aloittamisesta sekä nykyisin muualla tehtyjen
tilastojen siirroista Tilastokeskukseen. Osin ulko-
puolisen rahoituksen turvin on Tilastokeskuksessa
aloitettu mm. viestintätilastojen, aikuiskoulutus-
tilastojen, palveluiden ulkomaankaupan tilastoinnin
ja luonnonvarainlinpidon laadinta. Muualla laa-
dittuja tilastoja on jonkin verran siirretty Tilas-
tokeskukseseen, viimeksi kuorma-autoliikenteen
kustannusindeksin laadinta.

Kertomusvuonna Tilastokeskuksessa laadittiin eräitä tilastotoimen työnjakoa koskeva selvitys, jossa tarkasteltiin keskusteluissa esille nousseiden tilastokokonaisuuksien laadinnan siirtämismahdollisuuksia Tilastokeskukseen. Lähitulevaisuudessa ainakin Posti- ja telelaitoksen sekä Valtionrautateiden muuttaminen liikelaitoksiksi saattavat edellyttää tilastotuotannon uudelleen organisointia. Samoin on keskusteltu eräiden nyt muualla laadittujen hintatilastojen siirrosta Tilastokeskukseen. Tilastokeskus suhtautuu toistaiseksi varauksella tilastojen siirtoon, kunnes mahdollisista resurssien siirroista on neuvoteltu. Tarkoituksena on jatkaa tilastotoimen työnjakoon liittyvien kysymysten selvittämistä.

Tilastokeskuksessa on valmistunut myös laajempi valtion tilastotoimen organisaatiota koskeva perusel selvitys. Selvitystyötä jatketaan tavoitteena koko tilastotoimen organisaation selkiinnyttäminen. Organisaation kehittäminen edellyttää tilastotoimen koordinoinnin ja muun tietohallinnon välisen suhteen määrittelyä, mikä on tehtävä yhteistyössä valtiovarainministeriön järjestelyosaston ja tarvittavassa määrin myös muiden ministeriöiden kanssa. Tilastotoimen organisoinnin kehittämiseen vaikuttavat sekä vuonna 1988 voimaan tullut tietohallintoasetus että valtioneuvoston periaatepäätös hallinnon hajauttamisen jatkovalmistelusta.

Tilastotoimen tarkoituksenmukaisen organisoinnin kannalta on välttämätöntä, että valtionhallinnon organisaatiouudistuksen ja mahdollisten asiantuntijavirastojen perustamisen yhteydessä selkeästi määritellään ao. viranomaisien tehtävät tietojärjestelmien ja tilastojen ylläpidon ja kehittämisen suhteen.

Kuntien ja aluehallinnon tietojärjestelmät ovat myös kehittyneet voimakkaasti. Tilastokeskus on osallistunut ja osallistuu yhteistyössä sisäasiainministeriön kanssa läänitietojen yhdistelyjärjestelmän (LYHDE) kehittämiseen erityisesti alueellisen tietopalvelun osalta. Aluehallinnon tietojärjestelmien koordinointia tietokantojen näkökulmasta käsiteltiin edellä kohdassa 1.1.3..

Kertomusvuonna jatkui Tilastokeskuksen alueellisen tietopalvelun kokeilu, joka jatkuu vuoden 1989 loppuun. Tänä aikana pyritään löytämään tilastotoimen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin käytännön organisointiratkaisu ja toimiva työnjako eri osapuolten - kuten lääninhallinnon, seutukaavaliit-

tojen, kauppakamarijärjestöjen ja kuntien - kesken. Oulun aluepalvelukokeilun yhteydessä selvitetään tarkemmin myös Tilastokeskuksen mahdollisuudet osallistua em. LYHDE-projektin kehittämistehtäviin ja ylläpitoon.

Tilastokeskusta koskevan lainsäädännön uudistamista valmistellaan parhaillaan valtiovarainministeriön järjestelyosaston johdolla. Tavoitteena on saada asiaa koskeva hallituksen esitys eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 1989 aikana. Edellä mainitun tilastotoimen organisaatiota koskevan selvityksen yhteydessä on tarkoitus selvittää myös muiden viranomaisten säädöksiä niiltä osin, kuin se tilastotoimen kannalta on tarpeen.

1.6. Tilastotoimen suhteet ympäristöön

Kehittämishjelmassa korostetaan tilastotoimen ja muun yhteiskunnan välisten luottamuksellisten suhteiden tärkeyttä sekä yhteistyötä muiden tiedontuottajien ja tietoaaineistojen haltijoiden kanssa. Tässä yhteistyössä tilastotoimen on pyrittävä vaikuttamaan yhteiskunnan tietoaaineistojen kehittämiseen siten, että niiden moninaiskäyttö lisääntyy ja yhteiskunnalliset tehokkuusnäkökohdat otetaan huomioon. Edellä, kohdassa 1.3. käsiteltiin jo tietojen moninaiskäyttöä ja käytön lisäämiseen liittyviä ongelmia. Seuraavassa käsitellään tiedonantajia, tutkimustoimintaa ja viranomaisia, jotka toimivat sekä tiedonantajina että -tuottajina.

1.6.1. Tiedonantajat

Perustietojen antajina toimivat yksityiset henkilöt, yritykset ja yhteisöt sekä hallinnollisten aineistojen haltijat ja rekisterinpitäjät.

Yksityisiltä henkilöiltä kerättävien tietojen saantiin vaikuttavat ennen kaikkea käsitykset siitä, miten luottamuksellisina heidän antamansa tiedot säilyvät tilastoviranomaisilla. Tässä suhteessa henkilörekisterilain voimaantulo siihen liittyvine valvontamenettelyineen parantaneen omalta osaltaan asiaa. Tiedotus- ja markkinointitoiminnan tehostamisella on puolestaan pyritty tekemään tilastoja tunnetuksi myös yksityisten kansalaisten keskuudessa (ks. edellä kohta 1.1.6.).

Yrityksille ja yhteisöille tiedonantajina on tärkeää luottamuksellisuuden lisäksi tiedonantorasi-tuksen minimointi. Tilastokeskus on pyrkinyt edistämään viime mainittua sekä kyselylomakkeita supistamalla että pyrkimällä kehittämään niitä lähemmäs yritysten ja yhteisöjen omia tiedontuotantokäytäntöjä (esim. yritysten laskentatoimi). Olennaisesti tässä suunnassa ei kuitenkaan voida enää edetä, jottei murenneta talouspoliittisen suunnittelun keskeisenä peruslähteenä toimivan kansantalouden tilinpidon tietopohjaa. Samoin on siirrytty mahdollisuuksien mukaan hallinnollisten aineistojen ja otantojen käyttöön kokonaisaineiston sijasta. Kovin suuria siirtymiä ei hallinnollisten aineistojen suuntaan enää liene mahdollista tehdä. Tärkein hallinnollinen aineisto, jota tilastojen laadinnassa voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän, on verotusaineisto. Tätä edesauttaa merkittävästi, mikäli LY-tunnuksen virallistamista koskevat säädösehdotukset saadaan toteutetuksi. Toisaalta tiedonantorasi-tusta lisäävät palvelualojen tilastoinnin kehittäminen ja alueellisen työssäkäyntilaston tiedonkeruu.

Tilastokeskuslainsäädännön tarkistamisen yhteydessä tarkistetaan myös tietojen suojausta ja luovuttamista koskevia säädöksiä. Näillä odotetaan parannettavan luottamuksellisia suhteita yrityksiin ja yhteisöihin. Samoin tilannetta voitaneen parantaa tietojen moninaiskäyttöä lisäämällä ja päällekkäisiä tiedonkeruita supistamalla. Tiedonantajan kannalta lienee tyydyttävämpi tilanne yksi laajempi tiedustelu kuin monta suppeampaa, mutta osittain päällekkäistä tiedustelua. Päällekkäisen tiedonkeruun karsiminen edellyttää erityisesti viranomais-ten, mutta myös eri järjestöjen ja viranomaisten välistä yhteistyötä. Yritysten tiedonantohalukkuutta lisännee myös ns. palautetietojen kehittäminen. Toistaiseksi toimintaa on aloitettu vasta muutamissa tilastoissa: esim. teollisuus- ja tilinpäätösti-lastoissa, talonrakennustilastossa ja työssäkäynti-tilastossa.

1.6.2. Tutkimustoiminta

Tilastotoimen ja tutkimuksen välistä yhteistyötä on jatkettu lähinnä yhteisten hankkeiden muodossa eräiden määräaikaistutkimusten osalta (ks. kohta 2). Yhteistyön edistämiseksi ja koordinoimiseksi tilastoneuvosto on asettanut tutkimusjaoston, jonka työn perustana ovat aiemmin tehdyt selvitykset yhteistyöhön liittyvistä ongelmista.

Tilastokeskuksen aineistojen hyödyntämistä tutkimustoiminnassa on jonkin verran vaikeuttanut Tilastokeskuksen siirtyminen ilmaisperiaatteesta yhä enemmän maksullisiin palveluihin. Tilastokeskuksen maksuasetuksen uudistuksella on pyritty korjaamaan tätä epäkohtaa (ks. kohta 1.1.4.).

1.6.3. Viranomaiset

Useat viranomaiset toimivat sekä tilastotietojen tuottajina, aineistojen haltijoina että tietojen käyttäjinä. Tilastotoimen koordinoinnin kannalta kaksi ensin mainittua ovat olleet keskeisellä sijalla. Viime aikoina yhteyksiä on lisätty viranomaisiin myös tiedon käyttäjinä. Yleiskoordinoinnin painopistettä on siirretty keskitetympään hallinnonalakohtaiseen suuntaan. Tällöin on hallinnonalan koko tilastotuotanto otettu tarkastelun kohteeksi, selvitetty tilastojen ajankäytöstä, peittävyystä sekä päällekkäisyyksiä. Pisimmällä ollaan maataloustilastojen kohdalla. Liikennetilastojen kohdalla selvitystyö on käynnistetty ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla se on käynnistymässä. Konkreettisten tulosten aikaansaaminen edellyttää eri osapuolten mahdollisimman korkean päätöksentekotason yhteistyötä. Koska taustalla on sekä erilaisia hallintokäytäntöjä että erilaisia tietotarpeita, on tuloksien saavuttaminen, mm. päällekkäisen tiedonkeruun purku, suhteellisen hidasta.

Rinnan edellisen kanssa Tilastokeskuksessa on käynnistetty myös kysynnän ja tarjonnan tasapainottamista tarkasteleva selvitystyö, jossa hallinnonaloittain käydään lävitse tilastotoimen liittymät ao. hallinnonalan tietojärjestelmiin ja tietotarpeisiin.

1.6.4.. Muu käyttö

Tilastotietojen käyttäjien kannalta tärkeää on paitsi tiedonsaannin nopeus ja sopiva muoto, myös tietojen laatu. Tilastokeskuksessa edellisenä vuonna valmistuneen tilastojen laatua kuvaavan tuoteselosteohjeiston mukaisesti on useimmissa tilastoissa vakiinnutettu tuoteselosteosa tai erillinen julkaisu. Erillisiä julkaisuja on tuotettu mm. kotitaloustiedustelussa, tulonjakotilastossa, väestölaskennassa ja elinolotiedustelussa.

2.2. Työvoima ja tuotanto

2.2.1. Työvoima

Kehittämisohjelman mukaan tulee laajentaa työvoimasta tuotettavaa tietoa laatimalla mm. liikkuvuutta ja työvoimavirtoja kuvaavia tilastoja, kunnittaisia työvoimatilastoja sekä työvoiman tarjontaenusteita.

Työvoiman liikkuvuus selvityksiä jatkettiin. Vuodenvaihteessa 1987/88 raportoitiin selvitykset liikkuvuudesta yksityisellä sektorilla sekä kokeiluhankkeesta tuottaa liikkuvuustilastoa yhdistämällä työvoimatutkimuksen, Eläketurvakeskuksen työsuhderekisterin ja työvoimaministeriön työnhakijarekistereiden tiedot. Alkuvuodesta valmistui kolmas liikkuvuusraportti, jossa tutkittiin mm. työllisyyden, työttömyyden ja työvoiman ulkopuolella olemisen välillä tapahtuvaa liikkuvuutta sekä tarkasteltiin työnvälitystä. Selvitysten rajoituksena on, että liikkuvuutta voitiin selvittää ainoastaan yksityisen sektorin osalta. Kokonaisliikkuvuuden kuvaaminen edellyttäisi, että aineistoissa olisi vastaavat tiedot myös julkisesta sektorista. Jatkossa perustilastojen laatiminen liikkuvuudesta tapahtunee luontevimmin rekisteripohjaisen työssäkäyntitilaston aineistoista.

Työvoimatutkimuksen tietosisältöä laajennettiin siten, että työvoiman ammattitietoa alettiin kerätä jatkuvana tietona. Ns. vuosiosaa ei kerätty seurantavuonna, vaan voimavarat suunnattiin ajankäyttötutkimuksen aineiston käsittelyyn ja työolotutkimuksen raportointiin. Lisäksi valmistui mittaamisvirheselvitys, joka perustuu haastattelijoiden kokemuksiin työttömyyden mittaamisesta. Virheselvitys toimitettiin OECD:hen.

Työvoimaministeriön työnvälitys- ja työllisyyskoulustilastojärjestelmien uudistaminen toteutetaan osana työnvälityksen atk-pohjaisen tietojärjestelmän rakentamista. Uudistus käynnistyi jo pari vuotta sitten. Seurantavuonna valmistui mm. ministeriön tietojenkäsittelyn kehittämissuunnitelma sekä erityisesti tilastojärjestelmien uudistamistyötä koskeva määrittelyvaiheen raportti, jossa on kaavailtu järjestelmien tavoitteet, sisältö ja ratkaisujen pääperiaatteet. Koska uusi työnvälitysjärjestelmä otetaan työvoimapiireittäin porrastettuna käyttöön, joudutaan ministeriön tilastot

laatimaan toistaiseksi kahdentyyppisistä perusaineistoista. Uuden järjestelmän peittävyys aineistoista oli kertomusvuonna 60%. Tilastoinnin piiriin tulivat uutena tilastoitavana ryhmänä uuden työllisyyslain mukaiset velvoitetyöllistettävät.

2.2.2. Tuotanto

Kehittämishjelmassa korostetaan erityisesti yksityisten ja julkisten palvelujen tuotantoa, voimavaroja ja yhteiskunnallista merkitystä kuvaavien tilastojen kehittämistä. Samoin tärkeää on tietoa, viestintää, teknologiaa ja tutkimus- ja kehittämistoimintaa kuvaavien tilastojen kehittäminen.

Kertomusvuonna palvelualueiden tilastointiin on suunnattu resursseja. Verohallinnon elinkeinoveroaineistojen laatua on selvitetty ja nyt ollaan pääsemässä liikkeelle palvelualueiden, erityisesti liike-elämää palvelevan toiminnan tilastollisessa kuvaamisessa. Samalla kehitetään palvelujen ulkomaankauppatilastoja osin ulkopuolisen rahoituksen turvin. Sen sijaan julkisen sektorin toiminnan ja talouden keskitetyn kuvaamisen kannalta tärkeän tietokannan (JULTIKA) rakentaminen on ollut edelleen pysähdyksissä.

Joukkoviestintää, teknologiaa ja tutkimus- ja kehittämistoimintaa kuvaavia tilastoja tuotetaan ja kehitetään Tilastokeskuksessa, osin ulkopuolisen rahoituksen turvin.

Rahoitustilastojen uudistamistarvetta ja ehdotuksia tarvittaviksi toimenpiteiksi on kertomusvuonna selvitetty tilastoneuvoston asettamassa jaostossa. Jaosto saanee työnsä päätökseen keväällä 1989.

Yritys- ja toimipaikkarekisterin kehittämisprojekti on saanut suunnittelutehtävänsä valmiiksi. Päivituskierroksia on lisätty siten, että aloittaneet ja lopettaneet yritykset sekä mm. yritysten osoitetiedot päivitetään rekisteriin vuosineljänneksittäin. Vuodesta 1988 lähtien rekisterin tilastolliset tiedot päivitetään vuosittain aiemman 2-vuotisrytmin sijasta.

YTR:n tietopalvelumahdollisuuksia ollaan parantamassa suunnittelemalla ns. palvelutiedoston siirto kokonaispakettiympäristöön ja rakentamalla suora-käyttöistä yritystietokantaa VTKK:n laiteympäristöön.

tietokantaratkaisuna valmistui yleissuunnitelma. Lisäksi kerättiin tilastoaineisto myönnettyistä korjausavustuksista tarkoituksena selvittää avustusten jakautuminen käyttötarkoituksen mukaan ja kohdistuminen eri väestöryhmiin. Selvitys valmistuu vuonna 1989.

Sosiaalihallituksen ja lääkintöhallituksen tilastotuotanto on kertomusvuonna ollut edelleen lähes pysähdyksissä. Joitakin hankkeita on saatu vireille, mutta julkaisuja ei juuri ole ilmestynyt. Vuoden jälkipuoliskolla sosiaalihallituksessa valmistui tosin laajahko tilastojen kehittämishjelma, mutta kehittämishjelman toteuttamiseen liittyviä resurssikysymyksiä ei virastossa ole toistaiseksi selvitetty. Koko sosiaali- ja terveyslohkon tilastoinnin selvittämisestä on käyty alustavia keskusteluja molempien virastojen, Tilastokeskuksen ja sosiaali- ja terveysministeriön, kanssa (ks. myös osa II Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala).

2.3.2. Väestö- ja asuntolaskennat

Vuoden 1985 väestölaskennan tulokset saatettiin käyttöön julkaisuina. Viimeinen julkaisu valmistui vuodenvaihteessa 1988/89. Lisäksi laskenta-aineistoja hyödynnettiin Tilastokeskuksessa esimerkiksi terveystilastojen laadinnassa sekä tuotettiin naisten ja miesten tasa-arvoa kuvaavia tietoja pohjoismaista tasa-arvojulkaisua varten.

Vuoden 1985 väestölaskennan yhteydessä laadittiin myös asuntohallituksen rahoittama selvitys asuntokannan varauman rakenteesta ja alueellisesta jakaumasta tavoitteena poikkileikkaustilanteen selvittäminen ja menetelmän kehittäminen varauman arvioimiseksi laskentojen välivuosina.

Vuoden 1990 kokonaan rekisteripohjaisen väestölaskennan suunnittelu jatkui siltä pohjalta, että laskenta toteutetaan yhdistämällä vuotuiseen rekisteripohjaiseen työssäkäyntitilastoon asunto-, rakennus- ja toimitilatilatiedot. Edellytykset suorittaa väestölaskenta yhdistelemällä eri rekistereistä saatavia tietoja ovat enimmältä osin riittävät. Kriittisiä tekijöitä ovat vielä rakennus- ja huoneistorekisterin laatu ja peittävyys sekä paikantamistiedot. Rakennus- ja huoneistorekisterin laadun ja käytettävyyden parantamiseksi tarvittavia toimenpiteitä on suunniteltu yhdessä Väestörekisterikeskuksen, verohallituksen ym. kanssa. Rekisterin

käytettävyyden kohentaminen edellyttää, että rekisterin tietoja on voitava verrata yksikkötasolla verottajan vastaavia yksiköjä käsittäviin aineistoihin.

Kertomusvuonna rakennettiin työssäkäyntitilastojärjestelmää lakisääteisen väestölaskennan perusosana. Vuoden 1987 työssäkäyntitilaston ensimmäinen tietojenkeruu tapahtui alkuvuodesta. Rekisteripohjaisen tuotantomenetelmän luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta verrattuna entiseen menetelmään tutkittiin työvoimatilaston ja vuoden 1985 väestölaskennan rinnakkaisaineistoilla.

2.4. Ympäristö

Kehittämishajelman mukaan tulee kehittää ympäristöä ja ympäristönsuojelua kuvaavia tilastoja sekä ympäristötilastollista käsite- ja kuvauskehikkoa.

Ympäristötilastojen kehittämisen pääpaino on ollut edelleen ympäristöhallintoa palvelevien perustietorekistereiden yhteensaattamisessa. Ympäristötietojärjestelmän kehittäminen ja toteuttaminen organisoitiin vuonna 1988 vesi- ja ympäristöhallituksen yhteydessä toimivaan ympäristötietokeskukseen.

Ympäristöä kuvaavista tilastoista valmistui vuonna 1988 kemian teollisuutta koskeva jätteselvitys. Lisäksi aloitettiin koko teollisuutta koskevan jäteinventoinnin tiedonkeruu.

Vuonna 1988 ilmestyi Suomen ympäristötiedostot, joka on luonteeltaan opas ympäristötietoa sisältäviin rekistereihin ja tietoaaineistoihin.

Tilastokeskus on jatkanut kokonaistaloudelliseen tarkasteluun soveltuvan luonnonvarojen tilinpitojärjestelmän kehittämistä. Vuonna 1988 valmistui esitutkimusraportti, jossa kuvattiin luonnonvarain-tilinpidon yhteiskunnallista tarvetta ja hyväksikäyttöä sekä esiteltiin pääpiirteittäin tilinpidon rakennetta ja menetelmiä. Alueidenkäyttötilinpidosta valmistui erillinen raportti pistemenetelmäotannan kokeilusta. Lisäksi julkaistiin yhteenveto luonnonvarain-tilinpidon kehittämishankkeista eri maissa ja kansainvälisissä järjestöissä.

3. Valtion tilastotoimen kustannukset

Kertomusvuodelta ei ollut käytettävissä yhtä perusteellista selvitystä Tilastokeskuksen kustannuksista kuin vuoden 1986 kustannuksia käsittelevä LASKE-työryhmän raportti viraston laskentatoimen kehittämiseksi. Keskeiset taulukot on kuitenkin tuotettu vuodelta 1987 ja Tilastokeskuksen kustannustiedot perustuvat pääasiassa näihin taulukoihin. Joissain kohdin on käytetty edellisen vuoden jakaumatietoja. Näin on pyritty vertailukelpoisuuteen vuosien 1986 ja 1987 kustannustietojen välillä. Myös muiden tilastoviranomaisten osalta on pyritty vertailukelpoisuuteen vuoden 1986 tietoihin nähden. Kustannustiedot ovat liitteessä 1.

Tilastotoimen kustannukset vuonna 1987 olivat 163,5 milj. markkaa. Muutos edelliseen vuoteen verrattuna on 5,7 prosenttia. (Vertailusta on poistettu ne yksiköt, joissa tilastointiperusteet ovat muuttuneet.) Kun tiedetään, että palkkakustannusten, jotka muodostavat suurimman osatekijän tilastotoimen kustannuksista, hintakehitys on ollut selvästi tätä nopeampi, voidaan todeta, että tilastotoimen käyttämien resurssien määrä on alentunut.

Tilastokeskuksen osuus tilastotoimen kokonaiskustannuksista oli vuonna 1987 noin 63%. Hallinnonaloittaisessa tarkastelussa kiinnittää huomiota sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tilastokustannusten selvä aleneminen, mikä johtuu ns. SVOL-tietojärjestelmän siirtymisestä kehittämisvaiheesta ylläpitovaiheeseen, ja että sosiaalihallituksessa on käytetty tilastotoimeen resursseja aiempaa vähemmän. Suurimmat kustannukset ovat valtiovarainministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja liikenneministeriön hallinnonaloilla.

Tilastoryhmittäin suuruusjärjestyksessä tarkasteltuna eniten rahaa käytettiin seuraavien tilastojen tuottamiseen ja kehittämiseen: ympäristö ja maankäyttö, maa-, metsä- ja kalatalous, yleiset taloudelliset olot, työvoima ja työolot, hinnat ja palkat sekä väestö. Kulttuuri, joukkoviestintä ja ajankäyttö ovat puolestaan kasvaneet erityisen nopeasti.

II TIETOJÄRJESTELMIEN KEHITTÄMISEEN LIITTYVÄT KOMMENTIT JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Tilastokeskus esittää seuraavassa keskeiset kommenttinsa ja toimenpide-esityksensä eri hallinnonaloilla käynnissä olevista tietojärjestelmien kehittämishankkeista. Tietohuollollisesti ja taloudelliselta kannalta merkittävimpiä ovat lytunnuksen ja verohallituksen aineistojen, maatalouslaskennan, kiinteistötietojärjestelmän, kaupparekisterijärjestelmän, ympäristötietojärjestelmän, sosiaali- ja terveyshallinnon tietojärjestelmien, väestörekisterijärjestelmän, lääninhallitusten tietojärjestelmän sekä laajemminkin valtion ja kuntien välisen tiedonkeruun, -tuotannon ja koordinoinnin järjestäminen. Alussa esitetään yleiset tai useita hallinnonaloja koskevat kommentit ja toimenpide-esitykset.

Yleistä

Asetus valtionhallinnon tietohallinnosta astui voimaan tämän vuoden helmikuussa. Tarkoituksena oli, että virastot ja laitokset toiminta- ja taloussuunnitelmia laatiessaan esittäisivät erillisenä osana tietojenkäsittelyä ja tietohallintoa koskevan kehittämissuunnitelmansa. Tilastokeskus odotti saavansa asetuksen perusteella yhtäläisesti eri viranomaisilta tietoa myös tietojärjestelmien sisällöllisistä kehittämishankkeista. Aiemmin näistä on suunnitelmissa ollut yleensä vain satunnaisia mainintoja, osasyynä kaiketi se, että tilastolliset tietojärjestelmät ja niiden kehittämistyö eivät ole Tilastokeskusta lukuunottamatta virastojen ja laitosten keskeisin tehtävä. Toiminta- ja taloussuunnitelmissa tietohallintoon liittyviä kysymyksiä on käsitelty tavalla, jonka perusteella on pelättävissä, että virastot ja laitokset ovat mieltäneet tietohallintoasetuksen edellyttävän lähinnä teknistä, järjestelmäorientoitunutta suunnitelmaa, jossa vain vähän tai ei ollenkaan käsitellä tietojärjestelmien kehittämiseen liittyviä sisällöllisiä kysymyksiä. Tällöin esimerkiksi olemassa olevien tietojärjestelmien hyödynnettävyyttä parannetaan vain teknisessä mielessä.

Vaikka virastojen ja laitosten tekniset valmiudet hyödyntää mm. olemassa olevia rekistereitä ja tietokantoja ovat parantuneet, on näiden käyttö edelleen mahdollisuuksiin nähden erittäin vaatimattonta. Tämä näkyy myös tavassa, jolla virastot ja laitokset vastaavat rekisterirekisterin (RERE) päivitystiedusteluun. Virastojen ja laitosten vastausmotivaatiota voitaneen parantaa myös REREn käytön ja palvelukyvyn lisäämisellä. Tämä olisi tärkeää, jotta rekistereiden koordinoitua voitaisiin lisätä ja hyödyntää nykyistä paremmin jo olemassa olevia tietoja.

Käyttöä toivottavasti lisää viitetietokantojen tiedonhaku- ja hallintajärjestelmän (MINTTU) tiedonhakupäijärjestelmän parantaminen. REREn käytettävyyttä lisääisi myös se, että järjestelmässä olisi laajemmin erilaisten tutkimusrekistereiden tietoja siten kuin esimerkiksi VTT:n tutkimusrekisterin tietoja on sinne nyt viety. Vastaavasti olisi suotavaa saada sinne tulevaisuudessa myös muiden alojen tutkimusrekistereitä (esim. terveysala: Kela, työterveyslaitos, TUKE-rahoilla tehtävä tutkimus jne.), jotta voimavarojen käytön kannalta epätarkeituksenmukaista päällekkäistä työtä voitaisiin vähentää. Tilastotuotannon ja rekistereiden käytön koordinoitua edistäisi myös, mikäli kussakin ministeriössä annettaisiin jonkin yksikön tehtäväksi erityisesti hallinnon sisällöllinen tietojärjestelmien ja rekistereiden käytön ja kehittämisen ohjaus ja koordinoitua.

Valtionhallinnon organisaatiota uudistettaessa tulee tähänastista paremmin määritellä ao. viranomaisten tehtävät tietojärjestelmien ja tilastojen ylläpidon ja kehittämisen suhteen. Esimerkiksi lausunnolla ollessa sosiaalivaltion ja lääkitöhallituksen uudelleen organisoitua käsitteellisissä vaihtoehtomalleissa asia oli sivuutettu täysin. Riippumatta siitä, mikä mallivaihtoehdoista valitaan, tulee jatkovalmisteluissa asia selvittää. Samoin tulee menetellä opetushallinnon mahdollisen uudelleen organisoitua valmistelujen yhteydessä.

Yleisenä, joskaan ei tilastotoimen ratkaistavissa olevana kysymyksenä, Tilastokeskus toivoo, että hallinnollisia jakoja ja rajoja muutettaessa otettaisiin huomioon myös hallinnollisten aineistojen hyödyntäminen tilastojen perusmateriaalina. Tällöin suositeltavia jakoja ovat lääni-, kunta- ja seutukaavajakoon pohjautuvat aluejaot. Piirihallinnon rajat ja kuntainliittojen muodostaminen rikkovat usein läänirajat, jolloin esim. terveys-

hallinnon tai liikenteen hallinnollisia aineistoja on vaikea hyödyntää alueittaisten tilastojen perusmateriaalina.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Sosiaali- ja terveysministeriössä on kertomusvuoden aikana panostettu ns. VALTAVA-uudistukseen liittyvän SVOL-tietojärjestelmän tietojen luotettavuuden parantamiseen mm. kaavoja yhtenäistämällä, epäolevaisempia tietoja karsimalla ja ohjeistusta selkiinnyttämällä. Samoin on pyritty kehittämään atk-ratkaisua. Tilastoinnin kannalta merkittävää kertomustietojärjestelmää kaavauudistus parantaa tosin vasta vuoden 1989 tiedoista lähtien. Jotta uudistus todella parantaisi kertomustietojen laatutasoa, on suotavaa, että ministeriö kehittäisi ns. palautetietojärjestelmää kunnille ja kuntainliitoille.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tilastotuotanto on organisoinniltaan niin hajanaista ja sisällöllisesti puutteellista, että tietojen perusteella on vaikea tehdä johtopäätöksiä ilmiöalueen kehityksestä ja tilasta. Myös julkaisuina ilmestyvien tietojen määrä on varsin vaatimaton; esim. terveydenhuollon ja sosiaalihuollon vuosikirjoja ei ole saatu tuotetuksi 1980-luvun alun jälkeen.

Kuluneen vuoden aikana koordinoitintoimisto on käynyt keskusteluja ministeriön edustajien kanssa sosiaali- ja terveystilastojen yhtenäistämistä ja kehittämistä selvittävän työryhmän asettamiseksi. Mikäli tällainen työryhmä asetetaan, tulisi sen selvittää em. asioiden ohella myös nykyiseen tilastotuotantoon liittyvät päällekkäisyydet SVOL:n kertomustietojen ja kuntien taloustilaston välillä sekä jatkaa sosiaalihuollon laaditun sosiaalihuollon tilastojen kehittämissuunnitelman valmistelua osana koko hallinnonalan tilasto- ja muiden tietojärjestelmien kehittämistyötä.

Myönteisenä kehityksenä voidaan todeta, että yhteistyöhön ja työnjakojen selkiinnyttämiseen liittyviä kysymyksiä ministeriön, sen alaisten keskusvirastojen ja Tilastokeskuksen kesken tietohuollollisissa kysymyksissä on pyritty ja pyritään ratkaisemaan eri tavoin, mikä ilmenee myös hallinnonalan kts-suunnitelmassa. Edellä mainittujen

asioiden eteenpäin vieminen edellyttää jatkossakin ministeriön, sosiaalihuoltolain, lääkintöhallituksen ja Tilastokeskuksen välistä yhteistyötä riittävän korkealla tasolla päällekkäisyyksien ratkaisemiseksi ja tarvittavien resurssien osoittamiseksi kehittämistyön käynnistämiseen sekä sosiaalihuoltolain tuksessa että lääkintöhallituksessa.

Sisäasiainministeriön hallinnonala

Hallinnonalan keskeiset tilastotuotannossa hyödynnettävät rekisterit ovat poliisihallinnon tietojärjestelmät, pelastushallinnon tietojärjestelmät, Väestörekisterikeskuksen ylläpitämät väestökirjanpidon henkilö-, rakennus- ja huoneistorekisterit sekä lääninhallinnon tietojärjestelmät.

1. Lääninhallitusten tietojärjestelmät

Lääninhallitusten tietojärjestelmien kehittämistyö jatkuu sisäasiainministeriön johdolla yhteistyössä Valtion tietokonekeskuksen kanssa. Kehittämistyötä ovat pitkälle ohjanneet lääninhallitusten toimintojen rationalisointitarpeet. Tilastokeskus pitää tärkeänä, että kehittämistyössä otetaan huomioon myös tietojen välilliset hyväksikäyttötarpeet mm. tilastointi.

Läänin tietojen yhdistelyjärjestelmän LYHTEEN osalta läänikohtaiset tiedostot tulisi tietosisällön osalta laatia osittain yhteneviksi kaikkien lääninhallitusten kanssa, jotta myös valtakunnallisten yhteenvetojen laadinta olisi tarvittaessa mahdollista. Erityisesti lääneittäisten väestö- ja alueluokitustiedostojen osalta tulisi pitäytyä myös läänitasolla valtakunnallisten tunnusten käyttämiseen eikä kehittää läänikohtaisia ratkaisuja.

Tulevassa kehittämistyössä tulisi jatkuvasti panostaa lääninhallitusten ja sen sidosryhmien (erityisesti kuntien) välisiin konekielisiin tiedonsiirtokekeiluihin.

2. Rakennus- ja huoneistorekisteri (RHR)

Vuodenvaihteessa 1990/91 pannaan toimeen koko maan käsittävä lakisääteinen väestö- ja asuntolaskenta. Tavoitteena on toteuttaa laskenta ensimmäistä kertaa täysin rekisteripohjaisena laskentana, mikä edellyttää, että VRK:lta saatavat perusaineistot ja erityisesti RHR:n tiedot täyttävät tilastolliselle perusaineistolle asetettavat vaatimukset. Puutteita

on vielä mm. kantatiedoissa, rakennusten ja kesämökkien ominaisuustiedoissa, toimitilatietojen kattavuudessa ja koordinaattitiedoissa.

Kohentamistoimenpiteinä VRK suunnittelee:

- kohdennettuja ominaisuustietokyselyjä koskien rakennuksia ja huoneistoja
- käytössäolotilannekyselyjä vailla vakinaisia asukkaita olevista asuinhuoneistoista
- toimitilakyselyjä toimitilarekisterin kattavuuden lisäämiseksi. Peittävyttä tarkistetaan myös päivittämällä toimitilarekisteriä Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin tiedoilla.
- korjaamalla puutteellisia ja loogisesti virheellisiä tietoja käyttäen hyväksi mahdollisimman paljon koneellisia korjausmenettelyjä.

Em. tehtävien tulee näkyä SM/VRK:n kts:ssa ja ajoitettuna siten, että tarvittavat toimenpiteet on tehty vuodenvaihteeseen 1991/92 mennessä. Mikäli vuodenvaihteen 1988/89 henkikirjoitus jää viimeiseksi kattavaksi väestön keskusrekisterin tarkistukseksi, niin kuin on suunniteltu, on välttämätöntä uudistaa muuttoilmoitusmenettely ja -lomakkeet.

Muutoin muutokset huoneistojen hallintasuhteis- ja keskeisissä ominaisuustiedoissa jäävät päivittymättä RHR:iin. Hallintasuhde on keskeinen tieto esimerkiksi vuokratiedustelussa, asuinolotilastoissa ja asuntopoliittisissa selvityksissä. Rekisterin ajantasalla pitäminen edellyttää, että henkikirjoitukset korvaava kattava päivitysjärjestelmä keskeisille tiedoille saadaan rakennettua kiireesti. Muista aineistoista, esimerkiksi verottajalta, ei saada luotettavaa hallintasuhdetietoa kaikista hallintamuodoista.

Koneellisten korjausten tekeminen RHR:iin edellyttää, että tarkistuksissa ja korjauksissa voidaan käyttää hyväksi myös muiden viranomaisten hallussa olevia konekielisesti siirrettäviä aineistoja. Laadullisesti ja peittävyydeltään paras tällainen aineisto on verohallituksen kiinteistörekisteri, josta suunnitellaan yhdessä verohallituksen maatilarekisterin kanssa muodostettavan verottajan kiinteistötietokanta. Mahdollisuus käyttää verottajan kiinteistö- ja asuntotietoja tarkistusaineistoina on edellytys RHR:n ajantasaiseksi saattamiselle yhtä hyvin hallinnollisia kuin tilastollisia käyttötarkoituksia varten.

VRK:n suunnitelmissa on varattava riittävästi rahaa tarkistustoimenpiteisiin. RHR:n kohentaminen asianmukaiselle tasolle on välttämätöntä, jotta päästään

niihin kustannussäästöihin, joihin rekisteripohjaisilla laskennoilla ja vuotuisten henkikirjoitusten lakkauttamisella on pyritty. Väestön keskusrekistereiden laadukkuus on edellytys myös tietopalvelutulojen suunnitellulle kasvulle, johon Väestörekisterikeskus pyrkii.

Paikantamistiedon käyttö

Paikantaminen perustuu yksikön koordinaattitietoon. Tiedon laajempi käyttö tilastotuotannossa edellyttää, että

- juoksevaan tilastotuotantoon siirrettävät paikantamisen koordinaattitiedot täsmennetään RHR:ssä
- kehitetään yhteistyössä maanmittaushallituksen kanssa teknisesti toimivat koordinaattitiedon käyttöstandardit tietojenkäsittelyä varten.

Koordinaattitiedon tuotantokäyttöön liittyvien teknisten ongelmien ratkaiseminen ja nykyisten epätarkkuuksien poistaminen tekee mahdolliseksi painopisteen siirtämisen koordinaattitietoja hyödyntävien laskentapalvelusovellutusten kehittämiseen osana Tilastokeskuksen maksullista tietopalvelua. Tältä osin laskentapalvelujen kehittäminen merkitsee tietohuollon olennaista monipuolistumista. Tietopalvelun kannalta maanmittaushallituksen paikkatietojärjestelmä tulee valmistuttuaan olemaan tietohakemisto koordinaattitietojen perusteella yhdistettävissä oleville tiedoille.

3. Onnettomuustilastointi

Sisäasiainministeriön pelastusosasto julkaisee vuosittain palo- ja pelastustoimen sekä väestönsuojelun vuositilastoa. Tilastointia on tarkoitus kehittää osana pelastushallinnon suunnittelu- ja seurantajärjestelmän sekä tietohallinnon uudistamista.

Nykytilanteessa onnettomuuksiin liittyvä tilastointi on puutteellista ja epäyhtenäistä. Esim. tiedot onnettomuuksien määrästä vaihtelevat sen mukaan käytetäänkö perustana poliisin, palolaitoksen vai vakuutuslaitosten tietoja. Käyttäjän on vaikea saada kokonaiskuvaa tilastoitavasta ilmiöalueesta.

Onnettomuuksien tilastointiperustaa tulisi yhteinäistää mm. rationalisoimalla perustietojen keruuta, kehittämällä ja yhdenmukaistamalla luokitusperustaa sekä laajentamalla tilastoinnin tietosisältöä ja kattavuutta. Myös onnettomuustietojen käyttöönsaattamista tulisi kehittää julkaisujen osalta sekä kehittää erillinen onnettomuustietokanta.

4. Poliisihallinnon tietojärjestelmät

Sisäasiainministeriön poliisihallinnon tietojärjestelmien kehittämistä on jatkettu. Etusijalle on asetettu lähinnä rikostutkintaa kuvaavat valtakunnalliset rekisterit ja rationalisoitavat tietojärjestelmät, mikä onkin tarkoituksenmukaista. Seurantatietoja sisältävän poliisin tietoon tullutta rikollisuutta koskevan tietojärjestelmän kehittäminen on edennyt hitaammin. Kyseessä on mittava tehtävä, jolla tulee olemaan vaikutuksia myös tilastotuotantoon. Tehokas tilastollinen hyväksikäyttö edellyttää, että tiedot ovat saatavissa keskitetysti yhdestä rekisteristä, vaikka järjestelmä muutoin toimisi hajautetusti.

Ympäristöministeriön hallinnonala

1. Kiinteistötietojärjestelmä ja ympäristötietojärjestelmä

Ympäristöministeriön tärkeimmät tietojärjestelmä-hankkeet ovat kiinteistötietojärjestelmän (KTJ) suunnitelmaosa sekä ympäristötietojärjestelmä (YTJ).

Molempien osalta Tilastokeskus korostaa, että niiden kehittämisessä tulisi ottaa huomioon myös tilastotoimen tarpeet. Esimerkiksi arvioitaessa ympäristötietojärjestelmän osarekistereiden toteutusjärjestystä tulisi huolehtia, ettei toteutus kohtuuttomasti viivästytä nykyisin tuotettujen ympäristötilastojen tuotantoaikatauluja.

Kiinteistötietojärjestelmän ja ympäristötietojärjestelmän rekistereiden väliseen rajaukseen tulisi kiinnittää suurempaa huomiota. Ympäristöministeriössä kehitetty atk-pohjainen virkistys-aluekisteri esimerkiksi on päivityksen osalta vanhentunut. Tulisi selkeästi määritellä tarvitaanko ko. rekisteriä enää tulevaisuudessa ja jos tarvitaan, sisällytetäänkö rekisteri ympäristötietojärjestelmän vai kiinteistötietojärjestelmän osaksi vai mahdollisesti lääninhallitusten hallinnonalakohtaisiin järjestelmiin.

2. Ympäristöonnettomuuksien tilastointi

Ministeriön hallinnonalan kts:ssä esitetään ympäristöonnettomuuksiin liittyvän tiedottamisen parantamista sekä kansainvälisen ympäristöoikeuden kehittämistä mm. ympäristöonnettomuuksien torjunnassa. Onnettomuuksiin liittyvä tilastointi kokonai-

suudessaan on tällä hetkellä puutteellista ja epäyhtenäistä. Erityisesti puutteita on ympäristö- onnettomuuksien tilastoinnissa. Ympäristöministeriön tulisi yhteistyössä sisäasiainministeriön pelastusosaston kanssa pyrkiä kehittämään ympäristö- onnettomuuksien tilastointia.

2. Asuntohallituksen tietojärjestelmät

Tietojärjestelmät ovat olleet uudistamisen alla viime vuosina. Atk-järjestelmien määrä on kaksinkertaistunut muutamassa vuodessa. Seurantavuonna tarkistettiin vuodelta 1985 olevaa tietojenkäsittelyn kehittämissuunnitelmaa painopisteenä laitteisto-, verkko- ja ohjelmistoratkaisut sekä yhteisten kuvausten laatiminen atk-tietojärjestelmistä. Tarkisteessa ei ole priorisoitu asuntohallituksen noin 40 atk-järjestelmän kehittämistarpeita eikä niitä ole käsitelty myöskään ympäristöministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmassa.

On selvää, että asuntopoliittisten tukien vaikuttavuuden seuranta sekä toimenpiteiden suunnittelu ja mitoitus edellyttävät riittäviä tietoja arava-asukkaista, arava-asuntokannasta, asumismenoista, korkojen vaikutuksesta asumisaikaisten menojen kehittymiseen jne. Tässä mielessä asuntohallituksen suunnittelu-, seuranta- ja hallintotehtäviä palvelevien atk-järjestelmien kehittäminen on tärkeätä. Kiireellisimpiä tehtäviä lienevät arava-asuntojen kysyntää, hintatasoa ja hakijoita kuvaavien ns. asuntomarkkinatietojen kehittäminen ja vieminen palvelutietokantaan (AHTIKA) sekä lainoituksen tietojärjestelmän rakentaminen ml. perusparannuslainoitus.

Tilastointia ja asuntopoliittista tutkimusta on haitannut se, että valtion lainoittamia asuntoja koskevista tiedoista osa on ollut valtiokonttorin ja osa asuntohallituksen tiedostoissa. Tältä osin ympäristöministeriön, asuntohallituksen ja valtiokonttorin yhteinen hanke yhdistää eri viranomaisten rekisteritiedot tulee merkitsemään olennaista parantumista asuntopoliittisten tukitoimien tutkimukselle. Suunnittelukaudella on tarkoituksena myös perustaa Tilastokeskukseen asuinolosurvey, jonka avulla voidaan selvittää tukien kohdentumista eri väestöryhmille ja niiden merkitystä asumismenoihin.

Asuntohallituksen tietojärjestelmien laajuuden vuoksi sekä siksi, että asuntopoliittiset toimenpiteet merkitsevät melkoista menoerää valtiontaloudessa, Tilastokeskus näkisi mielellään, että po. tietojärjestelmien kehittämistavoitteet ja -hank-

keet ainakin keskeisiltä osiltaan näkyisivät ajoitettuina ja tärkeysjärjestykseen asetettuina sekä ympäristöministeriön talous- ja toimintasuunnitelmassa että asuntohallituksen kehittämissuunnitelmissa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toteutetaan kts-kaudella kaksi tilastotoimen kannalta tärkeää hanketta: maatalouslaskenta 1990 ja osittain tähän liittyvä maataloushallinnon atk-järjestelmän ja rekistereiden uudistus. Metsätalouden puolella ei ole odotettavissa vastaavan suuruisia tilastohankkeita. Maanmittaushallituksessa on jatkettu paikkatietojen yhteiskäyttöjärjestelmän kehittämistä.

1. Maataloustilastot

Kertomusvuoden aikana Tilastokeskuksen asettama maataloustilastojen koordinointityöryhmä sai työnsä päätökseen. Loppuraportissaan työryhmä totesi valtaosan aiemman koordinointityöryhmän esittämistä toimenpide-ehdotuksista toteutuneen, tilastotuotannon päällekkäisyyden vähentyneen ja työnjaon parantuneen maataloustilastotuotannossa. Osan maataloustilastotuotannon nykyisistä vaikeuksista työryhmä katsoi korjaantuvan mm. maatalouslaskennan 1990 myötä.

Maatalouslaskentaa on kertomusvuonna huolella valmisteltu. Laskennan seurauksena maataloustilastojen ja -rekisterien kattavuus ja laatu tulevat paranemaan ja erityisesti maatalousväestöä kuvaavien tilastojen taso kohoamaan. Laskennan kustannusvaikutukset ovat kuitenkin varsin huomattavat. Maatilarekisterin ajantasalla pitämiseksi on oltava luotettava ylläpito- ja päivitysjärjestelmä, jotta panostuksesta maatilarekisteriin saataisiin pysyvä hyöty. (Tällä hetkellä rekisteri on jotakuinkin vuoden 1986 tasalla päivitysongelmien vuoksi.)

Tulevaisuudessa maataloustoimintaa kuvaavat tilastot pitäisi pystyä tuottamaan mahdollisimman pitkälle rekisteripohjaisina ja hallinnollisia aineistoja hyödyntämällä. Tämä kuitenkin edellyttää tunnusjärjestelmien, tietojenkäsittelyjärjestelmien, järjestelmäverkoston ja ohjelmistojen kehittämistä. Maatilahallitus on laatinut seuranta-vuonna atk-kokonaisselvityksen, jossa tarkastellaan

maatalouspiirien tietojenkäsittelytoimintojen kehittämistä ja integroidun tietojärjestelmän luomista maatilahallituksen maatalouspiirien välille. On tärkeää, että tietojenkäsittelyjärjestelmien kehittämistä jatketaan tiiviisti, ja että tilastotuotannon tarpeet otetaan riittävästi huomioon kehittämistyössä.

2. Paikkatietojen yhteiskäyttö

Paikkatietojen yhteiskäytön järjestelmää suunnitteleva ns. LIS-projekti on edennyt vuoden 1988 aikana toisaalta kokeiluvaiheen ja toisaalta kyselykieliryhmän ja tietosisältötyöryhmän voimin. Kokeiluvaiheessa on saatu valmiiksi tiedonsiirtostandardia tukeva muunnosohjelmisto ja paikkatietohakemiston 2. prototyyppi. Yleiseen käyttöön tarkoitettu versio paikkatietohakemistosta valmistui vuodenvaihteessa.

LIS-projektin työryhmistä kyselykielityöryhmä päätti työskentelynsä vuodenvaihteessa. Työryhmä on määritellyt paikkatietojen hakuun tarkoitetun kyselykielen sekä hakemiston yhteydessä kehitettävän yhteiskäytön kyselyjärjestelmän. Tietosisältötyöryhmä on kuvannut ja aikatauluttanut yhteiskäyttöön luovutettavia paikkatietoaineistoja runsaan kahdenkymmenen organisaation osalta. Työryhmien tuloksia kuvaavat raportit ovat luonnosvaiheessa.

Vaikka paikkatietojärjestelmän kehittäminen on edennyt jo kokeiluvaiheeseen ja työryhmät jättäneet tai jättämässä raporttinsa, ovat LIS-projektin päällekkäisyydet tietohakemiston osalta suhteessa SM:n LYHDE-projektiin, toiminnalliset suhteet sekä Kaupunkiliiton että Tilastokeskuksen tietokantahankkeisiin ja alueluokitusten ylläpitoon edelleen selvittämättä. LIS-hankkeen tavoitteet kaipaavat täsmentämistä ja siihen liittyvät työnjakokysymykset selvittämistä.

Työvoimaministeriön hallinnonala

Työvoimahallinnon yksi painopistealue on ollut työvoimapalvelujen tehostaminen mm. siirtämällä tietojenkäsittelytehtävät atk:lle. Samassa yhteydessä uudistetaan tilastotietojärjestelmät. Niiden uudistamista on viety eteenpäin samoilla voimavaroilla, joilla on ylläpidetty tarvittavaa tilastotuotantoa. Samanaikaisesti tilastoyksikön tehtävät ovat lisääntyneet mm. uuden työllisyyslain voimaantulon seurauksena. Työvoimaministeriön organisointi

uudeksi työministeriöksi tullee lisäämään tehtäviä entisestään, koska ministeriössä tultaneen laatimaan ne työhallinnon tilastot, joita ei tehdä muualla. Myös koordinoitutarve tulee kasvamaan: työhallinnon alueen tilastoja laaditaan Tilastokeskuksessa (palkka-, työvoima- ja työolotilastot), työsuojeluhallituksessa ja uudessa työministeriössä.

Uuteen työministeriöön suunnitellaan perustettavan tietohallinnon tehtäviin uusia virkoja perusteluina tietojärjestelmien tekninen kehittäminen, ylläpito, tukipalvelut yms. Virkoja ollaan siten kohdentamassa yksinomaan tietohallinnon teknisiin tehtäviin. Tilastoyksikön palvelukyvyyn turvaamiseksi sen voimavarojen vahvistamiselle näyttäisi olevan yhtä hyvät perusteet. Työhallinnossa tarvitaan tilastotietojärjestelmien tuottamia aineistoja paitsi normaalissa seurannassa, suunnittelussa ja työllisyyttä kuvaavien suhdanne- ja muiden tilastojen laadinnassa myös erilaisia ajankohtaisia ongelmaorientoituneita selvityksiä ja työnhakijoiden työllisyys- ja työttömyyshistoriaan perustuvia pitkittäistutkimuksia varten.

Oikeusministeriön hallinnonala

Rikostuomiolauselmajärjestelmän käyttöönotto on Tilastokeskuksen oikeustilastojen kannalta merkittävin lähiaikojen tapahtuma. Tilastokeskus odottaa sen myötä kykenevänsä tuottamaan nykyistä parempia rikostilastoja. Siirtymäaika on pitkä. Tilastokeskus odottaakin, että suunnitellussa aikataulussa pysytään.

Opetusministeriön hallinnonala

Kouluhallituksen tietojenkäsittelyn kehittämissuunnitelma on hyvin laadittu. Sidosryhmistä kuntatason merkitys yhteistyötasona tulee kasvamaan tietotekniikan, erityisesti tietoliikenteen kehityksen myötä, koska keskushallinnon tietojärjestelmien tiedot tulevat kunnista. Sen vuoksi suunnitelmassa esitetään selvitetävän, mitä tietoja tarvitaan ja mitä tietoja keräämällä voidaan turvata valtionhallinnon tietotarpeet, sopia standardeista, yhteisistä käsitteistä, ajoituksista sekä mahdollisista kustannuskysymyksistä. Tilastokeskus pitää tällaista selvitystä tarpeellisena, koska eri viran-

omaiset (kouluhallitus, ammattikasvatushallitus, Tilastokeskus) keräävät kunnilta tietoja koulutoimen alueella. Mikäli selvitys kunnilta kerättävistä tiedoista tullaan tekemään, Tilastokeskus haluaa osallistua siihen.

Opetusministeriössä, kouluhallituksessa ja ammattikasvatushallituksessa on meneillään toiminnan arviointimenetelmien kehittäminen. Myös kansainvälisellä tasolla koulutusindikaattoreiden kehittäminen ja erityisesti koulutuksen tuloksellisuuden mittaamista kuvaavien indikaattoreiden kehittämistyö on vireillä. Tilastokeskus toteaaakin, että tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittaaminen on tärkeätä ja kiinnostavaa koko julkisen hallinnon kannalta. Toisin indikaattorien kehittelytyö on vielä alussa. Jatkossa Tilastokeskus tulee tutkimaan opetus- ja muiden hallinnonalojen tilastovirastojen kanssa, miten tällaisten indikaattoreiden tuottama informaatio tai tarkastelutapa on liitettävissä tilastolliseen kuvaukseen ja, mitä vaatimuksia ne asettavat tilastoaineistoille.

Tilastokeskus saa osan koulutustilastojen materiaalista kouluhallituksen ja ammattikasvatushallituksen keräämänä ja käsittelemänä. Mikäli kouluhallituksen ja ammattikasvatushallituksen tehtäviä järjestellään uudelleen, tulee huolehtia siitä, että ratkaisut ovat tarkoituksenmukaisia myös tietojärjestelmien ylläpidon ja edelleenkehittämisen näkökulmasta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

VM:n hallinnonalalla on käynnissä lukuisia poikkihallinnollisia hankkeita, joiden tavoitteet eivät suoranaisesti liity tilastotoimeen, mutta joilla on suuria vaikutuksia siihen. Esimerkiksi liikelaitos uudistuksen yhteydessä on todettu, että tilastotoimen tarpeet tulisi jo valmistelutyössä ottaa nykyistä paremmin huomioon. Lisäksi ainakin tietohallintohanke ja tuloksellisuuden kehittäminen osana suunnittelujärjestelmien uudistamista tulevat vaikuttamaan tilastotoimen toimintaedellytyksiin. Tilastot on otettava lukuun tilastoviranomaisten suoritteita arvioitaessa.

1. Verohallinto

Verohallinnon alalla varsinkin elinkeinoveroaineistojen ja niiden tilastollisen käytön edelleenkehittämisellä on suuri merkitys tilastotoimelle,

erityisesti palvelutoimialojen tilastojen kehittämiseksi.

VM:n asettama työryhmä on hiljattain laatinut luonnoksen hallituksen esitykseksi laiksi verohallinnon antamien liike- ja yhteisötunnusten luovuttamisesta yleiseen käyttöön. Tavoitteena on, että LY-tunnuksesta tulee julkinen tunnistetieto, joka yksilöi juridiset henkilöt samoin kuin henkilötunnus luonnolliset henkilöt. Tilastotoimen ja yleisemminkin tietohuollon kannalta on tärkeää, että ly-tunnuksesta tulee julkinen VM:n työryhmän esittämällä tai vastaavalla tavalla. Jotta ly-tunnusjärjestelmästä saataisiin tavoiteltu hyöty, on tietopalvelu siitä järjestettävä tehokkaasti. Tilastokeskus on halukas ottamaan vastatakseen tästä tietopalvelusta. Ly-tunnusjärjestelmää tulee laajentaa kattamaan ammattinharjoittajat.

2. Valtiovarainhallinto

Valtiovarainhallinnossa on valtion yhtenäisen maksuliike- ja kirjanpitojärjestelmän sekä virastojen budjetoinnin ja tulosohjauksen kehittämiseen liittyviä tilastotoimen kannalta tärkeitä hankkeita. Tilastotoimen tarpeet kehittää julkisen talouden tilastoja mm. sovellettavien luokitusten osalta on jatkotyössäkin syytä ottaa huomioon.

3. Tullihallinto

Tullihallinnossa on juuri toteutettu suuri nimikkeistöuudistus. Lähivuosina kansainvälinen taloudellinen yhdentyminen jatkuu voimakkaana ja tullien merkitys vähenee. Tämä asettaa tullihallinnolle vaativia tehtäviä ulkomaankaupan ja siihen liittyvien kuljetusten kuvauksen tason säilyttämisessä.

Liikenneministeriön hallinnonala

TK:n ja LM:n johdon kesken on järjestetty säännöllisesti 3 - 4 kertaa vuodessa kokouksia, joissa on käsitelty liikenteen alan tilastojen kehittämiseen ja koordinointiin liittyviä molempia osapuolia kiinnostavia kysymyksiä. Yhteistyöstä on saatu myönteisiä kokemuksia ja sitä on tarkoitus jatkaa.

Liikelaitosuudistuksen toteutuessa VR ja PTL aikovat lopettaa julkisten tilastojen tuottamisen osaltaan. Rautatie- sekä posti- ja teletilastojen tuottamista liikelaitosuudistuksen toteuduttua ei ole toistaiseksi järjestetty. LM on asettanut työryhmän suunnittelemaan mm. teletilastojen tule-

vaa sisältöä ja laadintaa. Rautatieliikenteestä ja posti- ja teleliikenteestä tarvitaan myös tulevaisuudessa julkisia tilastoja. Näin ollen tulisi tarvittaessa siirtää niiden laadintatehtävä ja tarvittavat resurssit muualle. Tehtävä sopisi esimerkiksi Tilastokeskukselle.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

KTM:n energiaosaston tilastojen tuotanto on siirretty mikrotietokoneelle. Tämä parantaa mahdollisuuksia kehittää yhteistyötä TK:n kanssa näiden tietojen käyttöönsaattamisessa mm. TK:n tietokantojen kautta.

KTM:n toiminta- ja taloussuunnitelman liitemuistiossa on hahmoteltu niitä suuntaviivoja, joiden mukaan ministeriön tietohallinto lähivuosina järjestetään. Kun tietohallintoa käytännössä ryhdytään kehittämään, tulee ottaa huomioon myös ne mahdollisuudet, jotka tarjoutuvat järjestelmän piiriin tulevien aineistojen hyväksikäyttöön tilastotuotannossa.

Länsi-Euroopan integraation edellyttämä kotimaisen normiston sopeuttaminen sekä yritystason kansainvälistymisen edistäminen on KTM:n neljäs tavoitteellinen painopistealue suunnittelukaudella. Jotta integraatiokehitykseen ja sen seurausvaikutuksiin voidaan tarvittaessa reagoida, on välttämätöntä, että käytössä on riittävän tarkasti ja nopeasti kehitystä kuvaava tietojärjestelmä.

Patentti- ja rekisterihallituksen tavoitteena on kehittää asiakkaiden palvelua nopeammaksi, luotettavammaksi ja joustavammaksi mm. soveltamalla atk:ta laajamittaisesti kaupparekisteriin. Tämä parantaa olennaisesti rekisterin käyttömahdollisuuksia myös tilastotuotannossa, mikäli rekisterin yksiköille viedään liike- ja yhteisötunnukset. Ly-tunnus kaupparekisterin linkkitietona muihin merkittäviin valtakunnallisiin rekistereihin ja etenkin verohallinnon tietaineistoihin vähentäisi yritysten tiedonantorasitetta. Ly-tunnus tulisi viedä myös patenttihakemusrekisterin yrityksille.

VALTION TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET HALLINNONALOITTAIN 1987, 1000 mk

Ulkoasiainministeriö	30	
UM:n hallinnonala yhteensä		30
Oikeusministeriö	334	
OM:n hallinnonala yhteensä		334
Sisäasiainministeriö	340	
SM:n hallinnonala yhteensä		340
Tullihallitus	4 313	
Tilastokeskus	103 724	
Valtiovarainministeriö	29	
VM:n hallinnonala yhteensä		108 066
Ammattikasvatushallitus	355	
Kouluhallitus	760	
Tieteellisen informoinnin neuvosto	69	
Opetusministeriö	69	
OPM:n hallinnonala yhteensä		1 253
Maanmittaushallitus	281	
Maatalouden tal. tutk.laitos	2 696	
Maatilahallitus	7 097	
Metsähallitus	356	
Metsäntutkimuslaitos	6 298	
Riista- ja kalatal. tutk.laitos	478	
Maa- ja metsätal. ministeriö	251	
MMM:n hallinnonala yhteensä		17 457
Ilmailuhallitus	170	
Ilmatieteen laitos	3 225	
Posti- ja telehallitus	916	
Rautatiehallitus	927	
Tie- ja vesirak.hallitus	1 338	
Liikenneministeriö	316	
LM:n hallinnonala yhteensä		6 892
Matkailun edistämiskeskus	107	
Merenkulkuhallitus	812	
Merentutkimuslaitos	8 042	

Teknologian kehittämiskeskus	3	
Kauppa- ja teoll.ministeriö	813	
KTM:n hallinnonala yhteensä		9 777
Lääkintöhallitus	3 129	
Sosiaalihalitus	1 931	
Työsuojeluhallitus	1 289	
Työterveyslaitos	722	
Sosiaali- ja terveysministeriö	1 823	
STM:n hallinnonala yhteensä		8 894
Työvoimaministeriö	4 193	
TVM:n hallinnonala yhteensä		4 193
Asuntohallitus	1 237	
Vesi- ja ympäristöhallitus	4 559	
Ympäristöministeriö	489	
YM:n hallinnonala yhteensä		6 285
YHTEENSÄ		163 521

VALTION TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET VIRANOMAISITTAIN V. 1987

Viranomainen	1 000 mk	§
Ammattikasvatushallitus	355	0,2
Asuntohallitus	1 237	0,8
Ilmailuhallitus	170	0,1
Ilmatieteen laitos	3 225	2,0
Kauppa- ja teollisuusministeriö	813	0,5
Kouluhallitus	760	0,5
Liikenneministeriö	316	0,2
Lääkintöhallitus	3 129	1,9
Maa- ja metsätalousministeriö	251	0,2
Maanmittaushallitus	281	0,2
Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos	2 696	1,6
Maatilahallitus	7 097	4,3
Matkailun edistämiskeskus	107	0,1
Merenkulkuhallitus	812	0,5
Merentutkimuslaitos	8 042	4,9
Metsähallitus	356	0,2
Metsäntutkimuslaitos	6 298	3,9
Oikeusministeriö	334	0,2
Opetusministeriö	69	0,0
Posti- ja telehallitus	916	0,6
Rautatiehallitus	927	0,6
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	478	0,3
Sisäasiainministeriö	340	0,2
Sosiaalihalitus	1 931	1,2
Sosiaali- ja terveysministeriö	1 823	1,1
Teknologian kehittämiskeskus	3	0,0
Tieteellisen informoinnin neuvosto	69	0,0
Tie- ja vesirakennushallitus	1 338	0,8
Tilastokeskus	103 724	63,4
Tullihallitus	4 313	2,6
Työsuojeluhallitus	1 289	0,8
Työterveyslaitos	722	0,4
Työvoimaministeriö	4 193	2,6
Ulkoasiainministeriö	30	0,0
Valtiovarainministeriö	29	0,0
Vesi- ja ympäristöhallitus	4 559	2,8
Ympäristöministeriö	489	0,3
YHTEENSÄ	163521	100

VALTION TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET TILASTORYHMITÄIN V. 1987

Ryhmä	1 000 mk
1. Väestö	10 590
2. Työvoima ja työolot	12 815
3. Terveys	7 012
4. Koulutus	5 718
5. Tiede, teknologia, tutkimus	709
6. Kulttuuri, joukkoviestintä, ajankäyttö	2 582
7. Sosiaalipalvelut	2 578
8. Oikeus	4 310
9. Asuminen	2 872
10. Kotitalouksien tulot, kulutus ja varallisuus	8 334
11. Muut elinoloja kuvaavat tilastot	2 378
12. Yleiset taloudelliset olot	13 766
13. Julkisen sektorin talous	2 631
14. Ulkomaankauppa	4 338
15. Hinnat ja palkat	11 489
16. Maa-, metsä- ja kalatalous	17 401
17. Teollisuus ja energiahuolto	7 577
18. Rakennustoiminta	1 603
19. Kauppa, ravitsemus- ja majoitustoiminta	2 549
20. Liikenne ja matkailu	5 994
21. Rahoitus- ja vakuutustoiminta	3 559
22. Ympäristö ja maankäyttö	17 956
23. Erittelemätön	621
Y1. tietopalvelu ja tilastotoimen koordinointi	14 139
YHTEENSÄ	163 521